

ישיבת רבנו יצחק אלחנן

RABBI ISAAC ELCHANAN THEOLOGICAL SEMINARY

An Affiliate of Yeshiva University

2540 Amsterdam Avenue / New York, N.Y. 10033 / (212) 960-5344 / Fax: (212) 960-0061

ב"ה

Office of the Max and Marion Grill Dean

INHERITANCE AND WILLS

Rabbi Hershel Schachter

**THE AARON, MARTHA, ISIDORE N. AND BLANCHE ROSANSKY
CONTEMPORARY *HALAKHAH* PROGRAM**

בעניני ירושות וצואות -

1. מאה יכיר - רמב"ן לסכהמ"צ בהמטות למבין הלאוין מצוה יב, קצה"ח סי' רפא סק"א, תשו' ר' יצחק אלחנן ז"כ' מטה לוי סי' יג.
2. כי שביתם בראוי - מטה לוי סי' יב ויג, עדוה"ש חו"מ דעח סי"ג.
3. דין צואה דתורניתא - מ"נה ב"ב (קל.) וגמ' (קלא.)
4. צואה הנהוגה בניבנו - היים וברכה למשמרת שלו' (ערך צואה).
5. עבין עבדי אחסנתא - פתחי תשובה לחו"מ סי' רפב, אגרות משה חו"מ ח"ב סי' מט וזרן.
6. מצוה לקיים דברי המו - תוס' גטין (יג.) ד"ה והא לא מפך, בבין ציון החדשות סי' כד, תשו' אהיעזר ח"ג סי' לד, קובץ אגרות אהיעזר דברי הלכה סי' כה, תשו' לב אריה ח"ב עמוד קפו בטור השני.
7. דינא דמלכותא - תשו' מהרי"ט צהלון החדשות סי' לב, לב אריה הנ"ל עמוד קפה בסוף הטור השני, גמ' שבת (קמז.) אימא שלו' דביתתו דר' אליעזר וכו', ושו"ת צפנת פענח נוא יארק.
8. קבין לאח"מ - לב אריה הנ"ל עמודים קפד - קפה.
9. התחייבות דטטר חצי זכר - דמ"א לחו"מ סי' רפ"א ס"ז, ר"ן למס' נדריכ דף מה סוף ע"ב.

סימן י"ג

כפי נהג הענין למעשה שלחתי את הפסק הנל לנהלו ישראל ואלה הדברים אשר כתב אלי הרב הנאמן צדיק יסוד עולם מהו יצחק אלהן נ"י אביד דקין קאזנא י"א.

נתייב יום נ' כ"ג מ"ח תרמ"ח לפ"ק קאזנא י"א.

כבוד יד"נ ה"ה הרב הנל המפורסם לנאמן הרקין ובקי משנתו זך ונקי וכו' כש"ת מהו' מרדכי הלוי הורוויץ נ"י הרב דק"ק פ"ד י"א.

שובשים. אהרשחשם סתבו חוקר הענין בבה שדרש בתד ממני עיד הענין המבואר בהסתב העיקר מה וכתד כתב בזה ספרות נכונות, ובקש ממני להוות דעתו, וכאשר הנני עוסק ברפואות והנני יושב מהוק לעירי ואין לי הספרים לעיין בהם, הויה קשה עלי הענין בזה דק בקצרה ודי יורנו ויאיר עינינו בתורתו הקי.

ע"ד מה שדרש בתד ממני להוות דעתו בנדון איש אחד ויש לו בנים ואחד מהם הוא בכור הורשש כי הבנים הפשוטים לא יתנו לאחד מיתתו להבכור ב' חלקים, כי לפי חוקי המדינה אין להבכור זכות יותר מפשוט ושאל את כתד אם מצוה האב להשתדל בזה או דק על האחים הפשוטים מוטלת מעות התורה לתת להבכור שני חלקים אבל לא על האב. ושקיל ושרי בתד בזה בספרות נכונות כראוי. ולפעניד נראה ברור שעל האב בעצמו אינה מוטלת המצוה להשתדל שיגיע לבנו הבכור שני חלקים, והאיה לזה דהא הש"ס פריך בכ"ב דף קכ"ז דלרבנן יכיר למה לי דאי בצריך חיובא ולתת לו פי שנים הא בלא"ה מהימן משום מינו דאי בעי מיתבא ליה במתנה וכו' ואי נימא דהמצוה על האב להשתדל שיגיע לבנו הבכור שני חלקים, אם כן י"ל בפשיטות דהך יכיר הוא לצוות על האב שיכיר את בנו הבכור בכדי שיטול שני חלקים, ומדפריך הש"ס יכיר למה לי מוכה דאין על האב מצוה בזה כלל.

אך נלפעניד דהאב מהויב מטעם אחר להשתדל שיגיע לבנו הבכור שני חלקים מצד אפרושי מאיסורא, דאם לא יעשה עצה וטעדיקי לזה לא יתנו הפשוטים להבכור חלק בכורתו, לפי שאין לו בה זכות על פי חוקי המדינה, וכשלו באיסור נול ועל כן נוטל על האב להשתדל באיזה עצה להפרישן מאיסור נול, וכדמצינו בעין זה בכ"ב דף ל' במעשה דר"י בר"י יחוב ליה פלגא דהווא ואפקדיה ובתוספות שם ד"ה ואפקדיה כתבו שלא יכשלו בני אדם כלא תנוול עיני, והוא הדין בנד מוטל על האב לעשות עצה בכדי שלא יכשלו בניו הפשוטים באיסור נול חלק בכורה שותפתה התורה לבכור.

ואחר כתבי זה ראיתי בקצותח סימן רפ"א ענין א' שהביא בשם הרמב"ן דמצות עשה על האב להנחיל לבכור ומתווב להודיע אותנו מי הוא הבכור ונתייב עליו במסורה וכו' והקצותח הקשה עליו כפי

דכ"ה ונשאר בעני, ולעניד העיקר כפי שכתבתי שמוטל על האב להשתדל בזה משום אפרושי מאיסור נול כנ"ל.

והא דקיי"ל שאין הבכור נוטל פי שנים במלוה זהו אף במלוה בשטר כפי עוסק המושיע הרי"ם סימן הענין ענין י"ג.

והנה לפעניד יש להעיר בזה לפי מה שכתב השיך בחרמ סימן י"ב ס"ק י"ז בשם הב"ח דלכן לא מהני מחילה היכא דנקט שטרא משום דשטר העומד לנכות נכבו דמי, והשיך תמה עליו דהא קיי"ל בביה דלא הוי נכבו, והקצותח הביא בשם הגה"ה דבשט"ח בנוד כולי עלמא ס"ל דהוי נכבו וכו', ולפעניד נראה דכבר הקדימו בזה התוס' סוטה דף כ"ה ע"ב בדיה ביה איסורים לאו נכבו דמי דהא דפרק המקבל דף ק"י דאמר ר' יוחנן דארעא כיון דלנכובינא קאי כמאן דנבי דמי ואף דהלכה בב"ה דלאו נכבו דמי שאני האב דהשיעבוד של כתובה עומד בפסק וכו' לכן לאו נכבו דמי אבל התם יתווס' מודו להבעל חוב בקרקע עצמו שמשועבד לו, ע"כ אף ביה מודו דנכבו דמי וכו' עכ"ל התוספות, הרי דס"ל להתוס' דכתוב ברור אף ביה מודו דנכבו דמי, וכן ראיתי להגר"ם מה"ח ח"י הרי"ם סימן ל"ב שכתב כן בספרא דנפשית, ולפי זה יש מקום לדון דכשטר חוב ברור יהיה נחשב למוחזק גם לענין פי שנים בבכור, דהוי נכבו, כמילא הוי כמחזק ולא דאוי.

אכן לדינא אינו כן דהא הוינן דהש"ס בכ"ב דף קכ"ד ס"ל דאינו נוטל פ"ש אף במלוה בשטר ומשמע דאף בשט"ח ברור הדין כן לרבנן, דאלי"כ ה"מ לאיקמי להך דהניא ירשו שט"ח בכור נוטל פ"ש אף אליבא דרבנן וכשטר חוב ברור דהוי נכבו, וע"כ פסקו לדינא דאינו נוטל פ"ש בשטר וכדודאי מיידי אף בשט"ח ברור דאלי"כ בלא"ה אין להוציא מן הלוח היכא דהוי פסק על השטר דהא הממעה לדין דקיי"ל בב"ה דלא הוי נכבו, והא דכתבו בתוספות הנ"ל דכתוב הוי נכבו כבר כתבתי ליישב זה בספרו נהל יצחק סימן י"ב והארכתי שם בזה, ועפ"ז אתי שפיר מה דאמרנו בכ"ב שם דהוי אמנא דכשטר הוי נכבו קמ"ל דלא הוי נכבו ואינו נוטל פ"ש, דיש להקשות ע"ז שהא בלא"ה הוי ידעינן זה ממה דס"ל לביה דשטר חוב העומד לנכות לא הוי נכבו, וכ"ש במקום ביה אינה משנה. אכן לפי מה שכתבתי איש דהיה מקום לדון ולחלק דשטר חוב ברור יהיה נכבו ובספרת התוס' הנ"ל, ע"כ אישמועינן שפיר דכותא יתרה דאף בזה לא הוי נכבו ולכן אין בכור נוטל פי שנים אף במלוה בשטר משום דהעיקר לדינא כמו שכתב השיך בחרמ סימן י"ב.

כן היה מקום לכאורה לדון דשטר חוב הנכתב לכל המוציאו יהיה נכבו לפי דברי הט"ז באה"ע סימן נ"ג והובא בכ"ש שם ס"ק י"ג ובאה"ע סימן ע"ז נ"י דיני מורדת דכשט"ח הנכתב לכל המוציאו הוי נכבו יע"ש, איכ לפי"ז יש מקום לומר דאף נ"י ידושת הבכור יהיה נוטל פ"ש בשטרות כאלו הדינא נכבו וכמחזק, אבל באמת זה ליתא דהא מוכה בכ"ב קט"ד דאף בשטרות כאלו לא הוי כמחזק, דאלי"כ הוי מצי הש"ס לאוקמי

והנה מאד נחמדים האנן המוסק מהו יצחק
אלהן כי בנק הפסק שכתבו אין להאריך
בדברים ורק שתי הערות קטנות אופיק על דבריו:
אז הוא ראוי שכתב האנן הנל כי נכבד דינו
לכת לי (עין יוש דברים) לפעמי אנה ראוי דבר
פירוש שם הרשעים הקדושים הוא לכת לי קרא האנן
והק קייש. (ז מה שכתב בשיי באהרע סימן ז' וזו
הנה זה הרן מוכא בהרש סימן ז' הוא מהחובות
הראיש כלל זה סימן ז' אבל זה נתיק שיש בלשון
הראיש שם נראה שהוא עצמו פירש להא דבר
מכבדא בנא בהרא קרעם ערא הוא שרא דנסיק מבי
דינא דרה וכו' כשהלוח מבי לכליה ואם בן לא
מצינו מכבדא שבר כמו אבליגאציון וכו' מוטעם זה
שקטת האנן הנל כי אמאי לא תודעו מכבדא דהא
הרשו שיה אירו בשבר כמו זה דלא הורגלו בקי.

מדרכו הלי הורגיון

סימן י"ד.

כאן לפני כהן ופניה יהיה לה בן מאיש אחד שמה
ובקשו שאסור להן קידושין ואהר הדישה הקריה
ראיהו שמעשה שהיה בן היה פניה זו נתארסה
ונשאה על פי דיני המדינה על ידי אויפנכאש וציויל
טרואונג ואהר הטרואונג היו שניהם יתרו בהרד אחד
ונתנו את עצמם מאיש ואישה לכל דבר שלא בקדושה
ונתנו ונמרו גם לעשות קידושין ונשואין כדת משה
וישראל אבל בינתים עשה צואה וכתב כל נכסיו לפניה
זו ומה ואמרו שאבד עצמו לדעת וכערך ו' חדשים
לאחר מיתת האישה ילדה הפניה ילד והולד מה אהר
הדש ימים ומאו כבר עברו ד' שנים ועתה רוצה להנשא
לאיש פלוגי וכהן הוא.

הנה הן ונה דאסורה לכהן פלוגי בה הנאים ואמוראים
ר' אליעזר אומר יבמות ס"א ע"פ ונה כשמה
היינו שאין ונה אלא אשת איש ר' עקיבא אומר זו
מפיקת ר' מתאי בן הרש אומר אפילו הלך בעלה
להשקתה ונא עליה בדרך עשאה ונה ופירשי הוואל
ונבעלה לפסול לה ר' יהודה אומר ונה זו איילונית (א)

א) אם איתא אמר רב הונא מ"ט דר' יהודה דכתיב אכלו
ולא ישצו הונו ולא יכרונו כל ביהא שאין זה פירוש
אינה אלא בעלת זנות ואם כדיוק סס בחוטע ד' כראה מה
עמקו דכתיב רב הונא דסס פסוק ז' כתיב אלה וכתב רבא
ונבנ גאלף פרנו דמיס דנמיס כנינו ונחרגוס יתגמן מפרש
ועיפין ומולדין כנין מכסי חנניהון (ונליקוט סס מניח פירוש
זה כלשון מפרנס ר' יוסף עיין קידושין דף י"ג) הכי דמרגס
פרנו מולדין כנין והא שתרנס מנשי חנניהון הוא משום דכתיב
וגאלף מרגס קן מרגס פסוק י' סס אכלו ולא ישצו הונו
ולא יכרונו דמנכ דפרנו קחי אלידה וכן תרגס סס ולא
יולדין כנין, ואם דמיה את שני הפסוקים זה אחר זה כראה
שנלף פרנו כהנ הכניא על סס לא תנלף דהיינו בלשח תנינו
ופסיר תרגס תי' מולדין כנין מכסי חנניהון ונכסוק הונו
ולא יכרונו סיה לניכס על כרחק קחי על מה שיצו כהיתר
כמו מה דקדס מניח אכלו ולא ישצו ועל זה קחי רב הונא

היינו שכתבו בשיי וכו' כשי הדין כמסורה
שכתבו לכל המוציאין וכן לא חילקי המוסקים בזה
כלל, וכונה מה דאף בשטה לכל המוציאין דעו כראוי
החודשי לחתם סימן ז' כי בכבר נהל יצחק ענין זה
הארכיו לכתו זה על גבן בענין זה וכן היה מקום להן
למארה לשיטה המוסקים דמסורה שפחה לאו דאורייתא
דהטעם שאין הכבוד נוטל במלוח פיש והו לפי כחה
השים בים דף קבד נבי שבה דבעין עין מתנה המטא
לידה, ועם כין דאינו יכול להן שיה כמנה מה
לפי שאינו נתפס במסורה ומתנה כחה ע"פ אין זה
בדן כמורה, וכעין כחה הרשעים שם בדה ע"פ המטיא
לידה נתון ואינו יכול ליתנה לאהרם האין אדם מקנה
דשליב ע"ל, והא הנטל פיש בשמה דמילא אף
דאינו בהקטנה כבר העיר בזה הקצותה סימן הנה
סיק יד עייש, ולפי זה שפחה הנכסין לכל המוציאין
שהם נקטן כחה לבוע וכמשיב האיה ריש סימן סו
ובתובות שם ס"ק ס"ק א' הרן נתן דישול כהם הכבוד
פיש, אך באמה זה אינו דאין מקום לחלק ביניהם כמו
שכתבו לעיל, ובלאה אין לזה מקום לדניא דהא רוב
המוסקים ככרי דמסורה שפחה דאורייתא וכמשיב השך
סימן סו ס"ק א' ואפילו הכי בוע מודו דאין כבוד
נוטל פיש בשפחה משום דממעטין ליה ככל אשר
ישנא לו דהו עיקר הדיש וכמשיב התוספות כ"ס
דף קבז ע"פ דיה דהלכתא ונתבאר דאף שפחה שכתבו
לכל המוציאין מקרי דאוי, ומשיב כחה להן כהן שפחה
אבליגאציון שלא כדברי הנ"כ שכתב דדינם כשפחה
לענין כמורה, גם דעה נוטה דכרי הנ"כ אינם כדתיים
כ"כ, דהא עיקר הטעם דשפחה מקרי דאוי הוא משום
דמחוסר נובינא וכמשיב חסמוע בסימן העיר והעיש
שם, והו אינו שייך אלא בשפחה סתם שעליהם אמרו
בפסחים דף קי"ג כל אבנ נביא בעי וכל אישאי ספק
אחי, משא"כ הך ניהות דאין עומדין לבניה ונצאין
בהוצאה מיד ליד, מקרי מחוק, ואין זה הוסה למשכנתא
דהא גם שם צריכים נבייה ואחלטה ועל זה אמרו דלאו
מכחי דמי וכפי שכתבו התוספות כמורה דף כ"ה ע"פ
דיה לאו ככחי דמי דלאו כידו לנכות וכו' יוכי דמזדקקי
ליה, וכו', ומה שכתב הנ"כ דהמקח שלהם עולה ויורד
בכל עת, הא יש משלשין ניכ שמשנתה היטער שלהם
מומן לזמן ולא מקרי משום זה ראוי וכמשיב כחה,
לכן אין דינו של הנ"כ ברור בזה.

ורש לי עוד להן בזה אבל מפני חולשת עת לקצה
ובניד דעה שהאב יעשה צואה שיהיה לבנו
הכבוד זכות פיש בשטרי האבליגציון, כין דיש מקום
להלואות שיש לו על אנשים פרטים ישול לא יותר
מאחי הפשוטים, ואו לא יהיה שום מכשול איסור נול
חיו ויבואו כולם על מקום בשלום בעיה, ויותר אין
לי מה לחכות ויסיק הקיצור, והנני יודעו דושיה
מכרנו ברוב חוש והעלחה ואוהבו כל הימים

יצחק אלהן המוסק הנל.

ויהיה כטובו להודיעני מן קבלה מכתבו. ידעו הנל.

עוד

הלכות נזלות סימן רעח

השלחן

קיא 211

(3)

אביהם דאינו כן דכחיו לא היה לו עליה רק שיכבד בעלמא ואם היה בטלם לובבנות לא הניעה לו הקרקע תל דאפילו עשה הלואה לאביהם קרקע זו אפתיק ספורש שא"ל לא יהא דך פרעון אלא סו דאינו נובה משאר נכסים מ"ס כיון דבטעות יכול לסלקו כמ"ש בס"ס ק"ז אינה כמחוקק ואם אמר ספורש שגם בטעות לא יוכל לסלקי הוה כמחוקק דעדיפא כמסבנתא והוה כסטר ואין חילוק בין הניע זכנה לנכות דלא הניע זכנה דמ"ס אינה כמחוקק ואפשר דבשאר לא ירא לך פרעון אלא סו שאפילו במעות לא יוכל לסלקי מ"ס אם לא הניע זכנה לנכות הוה ראוי דאף בכסר כה"נ בשקנה אביהם קרקע וסלק המעות והנהגה שהסבירה לא החיל עד לאחר זמן פלוני וכת בתוך הזמן הוה כראוי דהוה נחוב שצריך עוד לנכות בהנעת הזמן אמנם אפשר דהוה כמסבון שיתבאר וכן נראה עיקר :

¶ בר"א במילה שלא על המסבון אבד במסבון נוטל פי שנים דכמחוקק הוא ואפילו מסבנו בטעת הלואתו דא קנה המסבון כן התורה נכ"ש בס"ס ע"ב מ"ס נבנו דמי ואם הלואה על מסבנתא של קרקע על סך שנים אם מת לאחר הזמן אינה כמחוקק דכנפדת דמי ואינה ת"י המלוה כמסבילין ואם מת הוה היסן אם הוא סקום שנהגו שהלוה אינו יכול לסלק את המלוה כמחוקק כשרוצה לשלם לו הוה כמחוקק כיון שאוכל הפירות והוה כקנייה בירו וכשאח"כ מסקו הוה נחמד וסוכרו לו אבד אם הוא סקום שנהגו לסלקי אף הוה הוה אינה כמחוקק ורק במסבון של כמסבילין אין חילוק בכל זה מפני שהיא ת"י המלוה אבל לא בקרקע וס"כ אפילו נקראת דלא מסלקי דנחשבה כמחוקק ביד המלוה מ"ס נקראת כמחוקק גם אצל הלואה שאם מת הלואה אפילו תוך הזמן נוטל בכורו של הלואה בה פי שנים אפילו כשחזרה להם אחר מות אביהם דהרי היא מעיקרה של הלואה :

¶ ויש חולקים על כל זה וס"ל דבאתרא דלא מסלקי נוטל פי שנים אפילו אירי שהניע הזמן ובאתרא דמסלקי אינו ג"כ אלא במקום שנהגו לסלקי אף סיד אחר ההלואה אבל בפתם מסבנתא שהנהגו ששנה אחת או יכול לסלקי נוטל פי שנים גם אחר כלות הזמן [פור נכס רכ"ח] והבטעם דכיון שאיזה זמן לא היה יטל לסלקי והוה כמחוקק ביד המלוה לא נסתלקה חקו אפילו אח"כ כיון שעדיין לא שילם לו דיש מי שאמר דלא פליגי לרינא וגם דעה ראשונה סודה כשגבו כסף הקרקע דהיא כמחוקק ודעה ראשונה סירי כשגבו אח"כ סן הפירות דפירות ודאי אתם כמחוקקים בכלות הזמן [נכ"ס] ויש מי שאמר דאם נבו כסף הקרקע אפילו נאתרא דמסלקי סיד מ"ס היא כמחוקק רק אם נבו כמחוקק הוה כשכח ואינו נוטל בהם פי שנים [פור נכס רכ"ח] ובאתרא דלא מסלקי הוה כקניו בידם ונוטל פי שנים אפילו כהפזחה ואם נבו סעות נאתרא דלא מסלקי

נוטל פי שנים ובאתרא דמסלקי אינו נוטל דבהמעות לא היה מחוקק [סע] :
 י"א הוה שאמרנו דכמלוה על המסבון נוטל פי שנים והו דיקא כשהלוה הוא ישראל אבל כשהלוה עכו"ם אינו מועיל מסבניו להקרא מחוקק דמכבי"ם לא קנה מסבון אח"כ החליט לו המסבון ויש חולקין דגרי דלא קנה המסבון מ"ס כיון שח"י הוא הוה כמחוקק כמו מסבון של ישראל בשעת הלואה דג"כ לא קנה מסבון וס"ס סקרי מחוקק [מ"ך] וכ"ש אם המסבון הוא באחריות דישאל כשיגב ויפסיד מסונו הוה כמחוקק [סע] אפילו לדעה ראשונה דהרי נכה"נ בפסח עובר הישראל אבל יראה והחמק נאמר אחר הפסח [מ"י ח"ה ס' ח"ת נכס סירושלמי] אלמא דהוה ספס כקניו לו :

י"א היה להאב סודה אצל הבכור עצמו ה"ו ספק אם נוטל בה פי שנים כיון שישנן ת"י ועוד דברואי נמר בלבו להקנות נכסיו לאביו כדי שימול בה פי שנים או אפשר כיון שיורשה מאביו ואביו לא היה מחוקק אין ימול ככחו פי שנים בשביל שהוא עצמו מחוקק וגם סח שרצונו להקנות לו כל נכסו בשביל כן אינו מועיל לפיכך צונו הו"ל [נ"כ קסה:] שלא ימול מסנה אלא חצי חלק בכורה מפני שהוא ספק ואע"ז דק"ל המסע"ה מ"ס יש טעם בדבר דברין זה שניהם מחוקקים ושניהם מוציאים דבחוב זה הוה הבכור מחוקק אבל בשאר נכסי הפשוט הוא המחוקק והוא בא להוציא חלק בכורתו נס לפי המלוה והפשוט אוכר לא אתן לך ובהכרח שחילוקו [נ"ל] וגם לפי מ"ש בס"ס קל"ט א"ש ג"כ דבכל ספקא דינא או נוטל פי שנים אם לאו צריך לעשות חלוקה ולא דמי לספק בכור שבס"י רע"ו :

י"ב היה לאביהם עיסקא ביד אחר שהיא פלגא מלוה ופלגא פקדון י"א דבפלגא דפקדון נוטל פי שנים ובפלגא דמלוה אינו נוטל וי"א דגם בפלגא דפקדון אינו נוטל דהרי מ"ס הוא מחוסר נובינא ולא דמי לסתם פקדון וגם לא דמי לסתם פקדון במה שמוציא המעות שקבל תותן מעות אחרים ואע"ז דגם בסתם פקדון אם דגפקדו הוא תנוני או שולחני ואינם צוהרים סתרי להוציאן כמ"ש בס"י רצ"ב מ"ס אין עיקרה להוציא מצי"ב עיסקא עיקרה להוציא ויש מי שירצה לומר דגם בפלגא מלוה נוטל פי שנים דכו"ה היא כמו שותפות והעיקר לדינא כדעה ראשונה [וכן ספס סדנ"ז] :

י"ג שמות של המלוכה כיון שהלכין כמסבוע גמורח הרי הם ככל המסבעות ונוטל הבכור בהם פי שנים ת"ל דאפילו שמות המלוכה של רבית וכן המניחין מעות באוצר הסלך המלכות נותן לו שטר ראה בהשלומי רבית וכן שמות של החכוחות מהעשרים שהמלוכה ערבה בעדם אף שבשוק אין הולכין כמסבוע נכורה אגם כיון שבודק הבחור בהם כמובנים לא שייך לומר עליהם מחוסר נובינא והם כמסבוע ונוטל בהם

4

בהם הבכור פי שנים ואע"פ שהמקח מהם עולה ויורד לפי הזמן מ"ב הרי גם מטבעות נמורות עולות ויורדות לפי הזמן וכן היה בזמן חכמי הש"ס [קדושין יב'] ויש מי שאומר ששטרות של מלוכה הם כשאר שטרות ולא נהירא לי כלל ואולי בזמן הקודם להדור שלפנינו לא היתה הולכת כמטבע נמורה אבל בימינו אלה הרבה פשוט שהבכור נוטל בהם פי שנים אבל שטרות של יחידים אף שהם עשירים גדולים ועל שטר שלהם ביכולת להשיג מעות ומתורה בכל מקום מ"ס אין לחלק בין שטרות לשטרות משא"כ של המלוכה או שהמלוכה ערבה בעדם הרי כמטבע נמורה מיהו גם בשטרות המלוכה אם לא הגיע זמנו עדיין לנכות ודאי דסקרי ראו ואין הבכור נוטל בו פי שנים :

יך היה לו שהתפוח ביד אחרים מקרי מוחזק אבל שכירות המגיע לאביהם בין שכר נופו או שכר בתים וכיוצא בהם היה ראוי אע"פ שכבר הגיע זמנם לנכות דהא מחזרי גוביינא וכן אם נשאר סמנו סחורה למכור אע"פ שכשימכרו יתוסף עליהם סך מה כפי הגדול בסחור מ"ס הריחוק מקרי ראוי רק אם הבכור רוצה ליטול חלקו בהסחורה יכול ליטול ואפשר שזהו כוונת הרמב"ם בפ"ג מנחלות שכתב דאם הניח אביהם מלה או ספינה שבים חולקין בשוה והמתו עליו מה ענין ספינה שבים לראוי ואפשר דכוונתו לסחורה שבספינה דהריחוק מקרי ראוי והא דנקים ספינה שבים משום דעשיריהם היה רוב מסחרם בימים [ענינוכן פו' יומא לכו:] ודבר פשוט שאם מכר אביהם סחורה בהקפה ולא נבה בחייו מקרי ראוי אף שהגיע זמן התשלומים בחייו כיון דמחוסר גוביינא :

מן כשם שלבני המלוה מקרי המלוה ראוי אע"פ שנכסיו הלוה משועבדים לו כמו כן להיפך רבני הלוח נקראו הנכסים מוחזקין אף שמשועבדין הן להמלוה ובכורו נוטל בהם פי שנים דאין שיעבודו של המלוה מעכב את הנכסים מלהתחשב מוחזקים ביד הלוה אבל אם אביהם נשאר חייב למלך מכח מס נקראת הקרקע ראוי דשיעבודו של המלך אינו כשאר שיעבודים דהמלך הוא המיד מוחזק אמנם במקום שאין דרך המלך ליטול את הקרקע בעד המס אלא שמשכירה על זמן מה ואח"כ חזרה להבעלים נקרא מוחזק ובכורו נוטל בה פי שנים :

מן היה לו קרקע לאביהם שניתן לו מהיום ולאחר מיתה או שנגולה לו קרקע וקרקע אינה נגולה ואפי' נגנבו לו ספרים שספתמא אינו מהייאש מהם או בכל גניבה שידוע שאינו מהייאש מקרי מוחזק ונוטל הבכור פי שנים ואע"פ דלהקדישו אינו יכול מפני שאינה ברשותו מ"ס לגבי בכורה מקרי מוחזק ויש שסגמנם בזה [סגמ'ט] :

ין חלק הבכורה קראה התורה כלשון מתנה דכתיב להת לו פי שנים ולכן יש חילוק בין חלק פשיטת

לחלק בכורה דבחלק פשיטת אין היירוש יי מחלקו בדברים בעלמא שיאמר איני נביד והבכור מסתלק מחלקו הבכורה בדברים כן על זה לשון מחילה ולא עוד אלא אפי' אחיו בבקצה נכסים בין בקרקע בין בבטח חלק כפשוט ויתר בכל הנכסים ואינו הנכסים אלא כפשוט דאשרינן סדכחל בא"י ג"כ בכל הנכסים אבל בחיי אביו לא כתיב [נכ"מ] :

יך בר"א כשלא כיתה אבל אם כיתה פי שנים שנים מקצת נכסים אלו שאני ה"י בשוה לא מפני שמחלתי חלק בכורה בכך סחאה ולא ויתר בשאר הנכסים ונ"ל דאפי' פסולי עדות מהני אם נתברר שמהה דא"י נמור אלא גילוי מילחא בעלמא ואם כיתה עוד במקצה נכסים בשוה והא כיתה בן הקודם דוקא כשהיה סין אחר כגון פי בשוה ומיתה ואח"כ חלק עמהם בדהים אמרינן שסתמא ויתר בכל הנכסים אבל כ"י אפי' היה שינוי קצה כגון שהיה להם לחלוק עדין מחזקין וחלקו מקצתם ומיתה או ו המותר וחלקים בשוה לא ויתר בשאר מיתה בענכים אבל אם רכנו את מותר : וחלק עמהם בהיין בשוה ולא מיתה בהם ויתר בכל הנכסים דיין לגבי ענבים סין א כל כיוצא בזה [ונזה ל"ט קטיט סקלפיט ו דחוקים בלכוך סלמנ"ס וס"ע דוק] יך אם יצא על אביהם שפי"ח בכור פורע :

כשם שנוטל פי שנים ואם אמר איני פי שנים ולא לפורע פי שנים רשאי סטע דכמתנה היא וכל כמה דלא סמי לדיה מכי בעלמא אבל בחלק פשיטתו אינו יכול לו שיפקד או יתנו במתנה בקנין ואין לשאר הוא להבע"ח במה שססתלק מבכורתו ה"ל נוטל חובו מהנכסים אמנם יש נ"ס שאם שא הם קטנים או אינם ככאן שאין הבע"ח יכול מהם אינו נוטה לע"ע אלא מחלק פשיטת הבכור לחזור בו אח"כ מדבריו וליטול חלק מי שאומר שאינו יכול דמתנה קודם שבא שאומר אי אפשר בה או איני נוטל או אני קיימים ואינו יכול לחזור כמו בחלק פשיטת נוחגה במתנה בקנין וכן עיקר לדין

כ דע דאע"פ שחלק בכורה היה כמתנה וי" מ"ס קי"ל דיש לו לבכור קודם חלוקה גם קודם שבאת לידו לענין מכירה שאם בכורתו לאחר אף קודם חלוקה ממכרו קיים סמי לדיה והמעם דאינה רומה לכל המר ברצון הנותן דדרי התורה וכתה לו בטי

5

הרש"א חק ד' ס' תקלים שבי הוזהרת המה מצונו ספק גירושלמי ע"ש ועיין ב"י חידושי ס' התעלבו:

ה צדקה שהתנונו לצדק היה לטען יחולין בני העיר לשנות לצדק ביהמ"ד או חלפה הנהגה אילו אם העולם פסבכין בו ויורד פי' ר"ל פס' ב"ו:

ז צדקה צדק אם פתללתי בבית האבד בבהב ספק ו' ימי אכלו וישרים צדקה צדק פסחה ופס"ג או"ח ס' ק"יא בא"א סק"ו:

ח צוואה עיין ב"י צדקה לדרך ולטאן קרמון ד"ל ס"ב ס"ב בכלל ב' ס"ק א', דאם יראה סיכוד להמורה חוליה מצוה להוזהרו שיעשה צוואה ואמר לו רב"ב מוכ"מ רב"ו נוחס"ב ע"ש:

ט צוואה בסיקורו י"ו אר"ב למה יצוה לפני עדים ואפ"ל לאכ"ו ולאטו לא יאמין כס"ב לבניו ולאשהו ואם יודע שאכ"ו אינו נאמן לא יעו"ב ב"ד אכ"ו רק ב"ד ירא ששים נאמן שאכ"ב אה"ב מוכ"מ ב"ו ועל"ו אכ"ו ס' יוכ"ב לחקן את אשר עושהו והו' שנאמר לב"ן תחב"ב באחריתך וס' חסידים ס"פן השי"ח. ועיין סע"ב' שפתי צדק אכ"ו א' פרק ה' ועיין סד"ר ור"ך פ"ר"ה ס' כ"פ"ן ג', רא"ן אר"ב של"ס לומר הפתיו לי עד שאעשה חשבונתי ועד שאצוה לביתי ואח"כ אני בא. ע"ש. ועיין ק"ב הישר פרק ל' רצנה היצוה לרוד ליתן צדקה בחייו בעי"ן י"ה ולעסוק בגמ"ל, כי פי' יוד"ב אם יתקיים צוואתו או לא וק"ל בכ"מ שא"ן הפסק מוציא וד"א: ו צוואה כשארם חולה אל יכ"ח עצמו לומר הוא יבריא וירא וא"צ לצוה אלא יאמר עתה ב"דו ליתן לצוה ולר"ב כי שפ"א ימות פתאום וס' חסידים ס' חסידים ועיין בפרש"י הלש"ח ס"ב ע"ו ד"ס מקוב"ה ד"ס אה"ס מוכ"מ לכ"ך שהלכות לכל חולה שיצוה. וכ"ן שהמנהג ב"ן ש"ב אין החולה שפסח והוא פנהו י"ה, ע"ש:

י"א צוואה. שבי"ע אר"ב לפנות החכמים ל"ס' ח"יו רא"ו וב"ן שיכתוב צוה על נחלהו ואח"כ א"ך יתנהו בניו בהחלוקה אחרי פטירתו וכן ה"ל פת"ר"ש"ק בב"ד ו"ל ב"י צוואה כשת"ה החפשים וחקן רבו לזה ב"ד הכתוב בשנת היובל הואת תשובו איש אל אחוהו ע"ש. ור"ח"ה עוד אח"כ ל"ו שנה. ועיין בחפ"ארת ישראל סוף כ"ד נוק"ן ברוד"ס אור החיים אות ד' וקד"ש את שנת ההפשים שנה לכל הפחות עתה התחיל לדאוג בעד פרנסת נשכ"ך בעולם האר"ב הבא לקראתך ע"ש בנוע"מ לטו"ו:

י"ב צוואה. אם יודע שכ"ו בניו יתלקט קיום פתו לכל יגברו ב"ב"ב וע"ו ופס"א ש"ס מהל"ל ב"ב"ה בשבועות וחירושים ולהביא ד"מ"ם לפני שופ"ט כ"ו וא"ו לנפש האב הגורם ברעו' הנהגתו קשה ב"ן בניו, סנ"ס הוא לא ינוח על שסכ"ו בהשק"ט ונתן כ"ה ל"ד"ים להתגבר על"ו, וא"ב הבנים פתחה צוואתו יתנהו באהבה ואח"ה וסל"ב יתנו בענינים לנפ"ש ויכ"ב וא"ן כהר"ו, וא"ס רוע סונ' בניו גר"ס זה אין לו אח"כ אש"כ. בר"ס פכ"ע ל"ה הלכות כראש"ה אחר"ה לכל י"ה. הוא והפסון שהור"ש ר"ה ס"ב"ה להכ"ר אש"ו של ניה"מ על"ו: ע"לה"ם [מעבור יב"ק] ולס"ו פ"ה ית"ו"ן ל"א"רם בכל עמ"ל, אם אינו מניח לה"ם צוואה כחוכ"ה, וא"ס יב"ס פ"ד"ש"ו בחי"ו פ"ה י"ה באחריתו ע"ו נאמר לב"ן תחב"ב באחריתך כ"י"ל:

י"ג צוואה. אם רוצה השכ"ס שיקבלו פט"ו בק"ס כ"ד לחוק רב"ו צוואתו והוא שבת עי"ן בח"ר"ם ס' ד"ר"ר רקומ"ס פט"ו אפ"ל כשכ"ה. ע"ש. ועיין ב"י פת"ר יצחק ע"ך גירוש"ן ש"ב להח"ר לשכ"ס לצוה צוואה כשכ"ה ע"י סופ"ר עכ"מ ונאמ"ה"ו כ"ד שלא חס"ך רצחו על"ו הוב"א ב"י נ"ו"י לה"ל שבת ע"ש:

י"ד צוואה. אם צוה לפני כותו להצו"ר בפ"ת"ו אי"ה שפ"ת [ופס"ק] ככת"ב על הק"ף, מצוה לקיים דבר"ו א"ך שא"ו ח"ת, דרוק"א כס"ה שפ"ה אפ"ר ב"ב"ה לקב"ו אצ"ל ח"ת ובכ"ו ח"ת, אכ"ל כקס"ו"ן אין ב"ן חוס"ר כ"כ ועק"ר הר"ש י"ד ס' ל"ה אות כ"ה כ"ס סב"ו ס' צ"ו"ו:

י"ה צוואה. עי"ן כצוואה ה"ר ר' סע"א"ל ו"ר ב"ן הס"ר"ה ס"ך

כ"ג מצוה לבניו כשהתו יוכ"ס"ב אצל הק"ל להח"ר ח"ן או ספ"ס אפ"סו"תו יכ"ס"ב ר"ב חל"ה לצוה יר"ב בזה יאל תה"ו אח"י רב"ב לרצו"ת ע"ש:

ס"ו צוואה. צוה לנהוג ב"ו"ן בניו ב"ן לחכ"ה ע"ד נ"סו א"ן שיפ"ק לו ופ"ה ס"פן חכ"מ"ה והוב"א בפ"א פ"ל ק"ה כ"ס"י י"ו. וס"ים רא"ב בשב"ל כ"ה סוב"ק"ן ל"ה ע"ש. ורא"הו בצו"ת הנא"ן פת"ר"ש"ק פבר"ד וצ"ל משנת ח"ר"ו אות ה' שצו"ה רב"ע שיקחו אה"ו להנ"ו"ו על הא"ן ידקו"ה פ"ן הפ"ה לא"ך. ויקחו אב"ן ג"ר"ל ויכ"ס"ו על פ"ב לא ב"ה ר"ך בע"ן ויק"ה פס"ס כ"ה ופ"ה א' פ"ה ר"ה"ס ר"ה"ס על פ"ה זה ויח"ס"ו לו כאל"ו נק"ך כפ"ה"ר"ן ע"י פ"ה"ה"ה ש"ו בע"ת הבה"ה"ה עם צ"ר"ך. הפע"ה ס"ל כ"ה ב"ו כ"ס"ל לטו"ו הפת"ר, ורא"הו בצו"ת הב"י"ה ו"ל שצו"ה להח"ך רב"ע שינ"ה"ו"ו על הא"ן ית"ה"ו"ו ב"ו כמות לפ"ה ופ"ה ס"ס הב"ן ב"א נ"סו כ"ס"י י"ה"ה נ"נ"ג בא"ר"ן ו"ה י"ה"ה בב"ק"ס כק"ו"ה. ע"ש. ועי"ן בס"ר"ה כ"ר"ה"ה ס"ס"ס בהצ"ה"ה ש"ו ב"ס"ך פ"ה"ה הפ"ס"ה אות א' ב"ו. שצו"ה ל"ב ויכ"ס"ו לו פ"ה אר"ב"ה פ"ה"ה ב"ד, ויאפ"ר אפ"י ש"ו פ"ה"ה ב"ס"ו ר"ן ד' ב"ו. ע"ש. ועי"ן פ"כ"י שפ"ה צד"ק אכ"ו א' פרק ח', דא"ב הוא לב"ה"ה נכ"סו כ"ב"ו ית"כ"ב לו ועי"ן כ"ר"ה"ה ס' ס"כ"ס פק"ו שכת"ב ל"ב ד"ה"ה שעי"ן לשכת"ב כ"ה אין זה נא"ל, ע"ש. ועי"ן ב"י ע"ך ל"ג לפ"ס סוכ"ה ד"ך כ"ג פ"ס"ס כו"ה] ועי"ן ב"ה"ה אור"ן חל"ה"ה ס"פ"ן כ"ר. ועי"ן בצו"ת רב"ו ד"ה ר' נח"ל"י כ"ך ע"ש:

י"ז צוה שלא לקב"ו"ו רק לשופ"ט עי"ן ח' אב"ן יק"ה פת"ר"ה ס' פ"ד דאכ"ו והב"א ר"ה"ה פ"ס"ס פת"ר"ן ד"ך ס"ו. ע"ש. ועי"ן ב"י כ"ו כ"ה"ה"ה אות א' כק"ל"ה סו"ה. ועי"ן סו"ה ב"ת יצ"ק ח"ו"ר ח"ב ס' ק"ה ש"ס"ל פ"ה"ה א"ס"ל"א א"ר"ר ד"ש"ס פק"ו"ב כ"ו נ"ס"ו ח"ו"ה"ה ל"ס"ר"ך נ"פ"ו"ה הפת"ה ולפ"ט"ן הא"ר ב"ל"ו לפ"ט"ן ו"ה"ה ל"ס"ו"ר"ה לב"ו"ה"ה וס"ס"ס דא"ב הא"ר ית"ו ב"ב"ו ולא יכ"ו"ב לפ"ל"ל כ"ו"ה"ה הע"ה"ה ב"ן ע"כ"ר כע"ה ול"ה. אב"ן א"ך אם יק"ב"ה הא"ר אח"כ באר"ה א"כ"ו"ב נ"ס"ו"ר הוא ל"ס"ר"ך הפ"ה ו"ו"ו ש"ו"ר"ך את פ"ה"ו אות הוא כ"ו"ר"ה ב"ה"ה"ה"ה וכל"ל ח"ה"ה כ"ו"ה. ע"ש בא"ר"ך פ"ה"ה וה"ו אב"ר"ך כ"ר"ו"ן ו"ל ר"ו ל"ס"ה"ר"ן ס"ב ע"א, והמ"ה"ה ל"ד ע"א. רב"ו"ה דאכ"ו ל"ס"ר"ך. ע"ש. וצ"ע ב"ו הפ"א או"ח ס' ס"י א"ך כ"י"ג ש"ב ד"ל"כ"א ב"ו"ן הפ"ה כ"ש"ו"ר"ך. ע"ש. ובכ"ה"ה"ס ס"ב כ"ו ר"ה"ה"ר"ו"ס"ס ח"ט"ו על רב"נ"א ח"ל"ל ד"ה"ו"ו נ"ר הס"ר"א ול"ק"ר"י י"ס רב"ו"ה ר"ה"ה ב"ח' הר"ש"כ"א הוב"א כ"ר"כ"א י"ר"ד ס' ס"כ"ס ע"ש ב"ו. וס"ר"ה"ה ס"ר י"ה"ר ב"ו"ן ש"ר"ה"ה א"ס. ע"ש. ועי"ן ב"י"ס ש"ס ש"ה"ה ל"ד הפ"א ח"ל"ל רב"ב. דה"ר"י קב"ו"ה ה"כ"ה כ"ר"ק"ע ה"ה שצו"ה כ"ה"ה. כ"ס"ס רב"ב"ן כ"ו"ה"ה"ה. ורא"ה"ה הכ"ה"ה"ס י"ס ל"ה"ה"ה ר"ס"ב ע"י ח"ס"ר] אין כל ה"ה"ה נ"ס"ר"ך רק ע"ו"ה. ועי"ן כ"ו"ה"ה י"ה. ח"ס"ס"ן ל"כ"כ"ר"ס א"ב. וכ"ר"ס"י ש"ס. ועי"ן ח"ס"ר חול"ן ק"ה"ה ו"ה יכ"ו"ל ד"ס"כ"ע דא"ך כ"ה ס"ל"ס סו"ה"ה ל"כ"ו"ר"ה"ה אלא סא"ן ד"ך ל"ס"ר"ן וצ"ע ד"ה"ה בע"י קב"ו"ה פ"ה"ה וכל הנק"ר"ן לא י"ס"ר"ו כ"ד"ה"ה ב"ו"ך הפ"ה"ה. וס"ס"ס כ"ו"ה"ה הפ"ה"ה צ"ב אה"ה ס' כ"ו ש"ה"ר"י חול"ן ח"ל"ל ולא ח"ו"ב"י פ"כ"י"א ח"ל"ל, וב"ו"ך ד"ו כ"י"א ח"ל"ל, וד"ל"כ"א ב"ו"ן ל"כ"ה כ"ש"נ"ס"ר"ך י"ס ל"ח"מ"ה כ"ס"ה"ר"ן כ"כ ש"ס ב"ל"ל"ל"ו"ה"ה של י"ה"ק"י"ס ד"ה"ו כ"ו"ב ב"ה ואת וע"ו אחר"ה ש"ה"ה"ה ל"ח"נ"ר"א וק"ל"ה"ה כ"ו. ע"ש. ה"ר"י ד"ר"ה"ה ח"ת ב"ו"ן נ"ר"ל הוא ע"ש. ועי"ן לק"ט"ן אות ס' ע"ך ש"ר"ה"ה הפ"ה"ה ע"ש:

י"ח צוה לבניו שלא יב"ר"ו עם פ"ו"ה"ה. ופ"ל"א יפ"ח"ל"ל לו ע"ד וס"ן קב"ו"ב. והב"ן רוצ"ה להח"ש"ים מ"ד ל"ו"י צו"ת אכ"ו אין לח"ו"ס לצו"ת"ו ו"ר"ד ר"ס"ס ס"ל"ו ס"ו"ו. ע"ש כ"פ"ו ס"ך ס"ו. וס"ך כ"י"א. ס"כ"ס ר"אכ"ו"ר ל"ס"ו"ו ל"ס"ו"ס י"ה"ו"ר. ע"ש. וה"ל"ל כ"י"ו שצו"ה ל"ס"ו"ה כ"ה"ה"ה. ר"א"ל ל"ס"כ"ו"ה"ה:

י"ט צוה שלא יקב"ו"ה"ו ר"ב כ"י יכ"ס"ס א"ר"ך פ"ה"ה"ה. עי"ן כ"ק"ר"י ח"ה"ס ח"ה"ה"ה ס' י"א אות ח"ה. ס"ה"ה"ה"ה ר"ן א"כ"ו"ר ל"ח"ו"ו"ו כ"ו"ה. ח"ו"ל"ל"ן ל"ק"י"ס ד"ר"ו"ו. והוב"א ב"כ"ל"א א"ן א"כ"ו"ר כ"ה"ל"ל אכ"ל ל"ס"ס. וע"ע ב"כ"ל"א ח"ל"ל א"ה צ"ו ס"ך כ"ד ח"ה"ה"ה ס"ס"ס ח"ה"ה י"כ"ך א"י"ן ס' ס"ס"ס שכת"ב ד"ה"ק"י"ס צו"ת"ה ע"ה"ה לו רצ"ה י"ס"ס"א נ"ס"ו ח"ו"ו ס"ל"כ"ר ס"כ"ס"ס אחר"ה"ה. ו"ו"ו ס"ק"ו"ו"ו

בי"ב י
ותב"ר"ה
דכ"ר
כ"י"ל"ו
כ"ו צ"ו
כ"א ז
דא"ס
ס"ב
כ"ב ז
ס"ב
ק"ב ז
כ"ג צ
י"ב
ע"ש
כ"ד
ל"ה
ע"ך
ו"ן
כ"ה ז
ח"א
ס"ד
י"ע
ס"ה
צ"ד
י"ס
פ"ה
כ"כ"א
ו"פ"ה"ה
נ"ב
עכ"ר
ד"ס"ק"י
ל"צ"ר"ך
ס"ו"ל
כ"ה צ
זכ"ר
ח"י
ר"ס
ר' פ"ה
כ"ו צ
צ"ד
כ"י"ו
ק"י
ו"ן
פ"ה"ה
כ"ו צ
צ"ד
כ"י"ו
כ"ו צ

11

5

דבריו דמטעם דעת אחרת מקנה קונה כל הסדות כדכתב הג"י בשם הר"י מיגאש יתיר"ה, הרא"ש סיבר דבסתם לא קנה בנתנה אלא איהא טדה שהחזיק בה כתי בנכסי הגר כדאמר ר' יוחנן גמ' דמיא אבל אם אכר לו הנותן החוק באהא בהו וקנה כולו קנה כולו ובכר לא כהלך, מיבעי דגם הרא"ש מציד צירוף הלכן אף שאין בחוכרון דמי בנתנה ליכא עכ"פ צירוף אבל טובר סאמיה הנותן כקנהו לו כל הסדות הנותן לו בחוקה דודה איהא הוא ג"כ צירוף, אב"ב בכר אינו כועיל אמירה הכוכר לצרפן לקנין אהר כדכ"ב שחזרון ההכוכרון הוא דבר הכפוד.

קנין כסאיכא דעת אחרת מקנה דהא הוא כלא דעה הקונה כלום, וגם כסאיכא כוונה וליכא כדעה אינו כלום אף בדעת אחרת בקנה, ורק ענין הצירוף הסדות הכעסה בעצם איכא כיד סדנא דארעא חד הוא ורק הצירוף לסלק בה סתחלקו לשהי סדות ע"ז טובר הר"י מיגאש ודעיכיה שאין צורך בכתנה סאיכא דעת אחרת מקנה ולא קנה כלום.

הכברתי לך כל הענין בפריטות אף דברים שלא סאלה מפני שכדומני סלא ברור לך עצם הסוגיא והשי"ת יהו לך הצלחה גדולה בלמוד בתורה ויראת ה' שהורה.

דידו.

משה פיינשטיין

סימן כט

מי שאין לו בנים ורוצה לכתוב צואה, איך יחלק בין קרוביו, כמה יתן למוסדות תורה, ואיך יעשה אם יש לו יורשין ידועים

ש' אייר תשל"ט
לחכם אחד,

דגה בדבר צואה, מכיון שאין לכתריה בנים ודאי עדיפי קרובים כמסשפתו שהם בני תורה שתורתן אוכזנהו, ואלו מבני כשפתו שתורתן אוכזנתו ונתתנו בבית כתר"ה הם עדיפי, שלכן בדרך הסוב הדיכר יש ליתן לאלו כנתתנו בביתו יותר מעט מכפי אלו סלא נתתנו בביתו. אבל כל זה אם הצורך שלהם הוא כסוה דתחלה צריך להתחשב עם הצורך של כל אחד, הצורך הוא תלוי בגודל הכספתה של כל אחד וכאם יש רווחים להם מאיזה כקום הכבוה והאיכות דהיינו אם הם רווחים קבועים או רק עראיים.

הרצון ליתן חלק גם למסדות התורה רצון טוב הוא מאד וראוי ונכון הוא ליתן הכליש למסדות התורה רכני שלישים להקרבנים בני תורה שתורתן אומנתו והם נצרכין, אף סלא ככדוגת עניים ליקח צדקה אבל דחוקים ככצנבם כדי שיוכלו לחיות כריות הראוי לפי רוהם ולא יצטרכו להתבטל מלמדם.

אבל צריך כתר"ה ליד סאם יש לו יורשין ידועין לו כגון אחים ובני אחים אחיות ובני אחיות היכן נכצאין הא איכא ענין דאצטרבי אכסנתא דאין רח

וטעם בחלוקת הרא"ש עם הר"י מיגאש ודעיכיה גראה דצירוף ע"י דעת אחרת מקנה לא כסתבר סיהיה צירוף כל זמן שהמקנה לא צירף בפירוד הלכן טובר הרא"ש דדוקא כסאבר לו הכנה החוק באהא בהו קנה כולו צירוף המקנה כל הסדות לקנין אהר אבל בלא אכר לו בפירוד סליכא צירוף הוא כנותן לו כתנות כיוחדות וצריך קנין על כל סדה וסדה, והר"י מיגאש ודעיכיה סברי סכדעת אחרת מקנה א"צ צירוף שהרבה דברים מצינו סקילא לעניני קנין בדעת אחרת מקנה כקנין בהפקר כבעצמו ערה ככוונה הקונה אינו כלום יותר על פועלו המכסה של הקנין הרי לא נעשית אלא כסדה זו העסה הכסרה דלאו כל כמיניה להתכוין על דבר סאינו סלו, אבל כוונה המקנה שהוא על סלו מועילה להתטיב סיהיה מעסה של הקונה כסדה זו כעסה מעסה בכל הסדות כיון דיכ להם הגור ע"י סדנא דארעא דחד הוא, וגם בכר סקנה כולן הוא מטעם זה דהא על ככר כתב הר"י מיגאש טעם דדעת אחרת מקנה אותן, ורק בלא נהו דכי כולן הוא דבר המפוד בהכרח ואף כסאיכר לו הכוכר סיקנה כולן לא יועיל כדלעיל להרא"ש.

החוס' סברי סאף אמירת המקנה אינו כועיל לצרף דהוא כדברים בעלמא של המקנה סאינו כועיל לקנין וכיון סצירוף הוה יעסה סיהיה קנין כסביל זה על כל הסדות אינו כלום, ולכן כיון סככתנה ליכא אלא דברים לא מצטרף ע"י אמירת המקנה, ול"ד למלוה סכדעיל לצרף כדכתבו החוס' קידדסין בשם הר"ש סאיוורא דגדרי קנין דאי ליכא בצירוף הסדות גם לחוס', אבל דברים סלא מועיל לקנין הוא כסדם דאין זה גמר דעת סטעם זה סייך אף לענין הצירוף. והרא"ש טובר סכיון סעכ"פ אין זה מעסה הקנין רק לגרום כירועיל מעסה החוקה מועילתן גם דברי המקנה.

הנה מעסה הקנין צריך לעשות הקונה ומעסה בלא כוונה לא סייך להתטיבה למעסה כלל ומכילא לא סייך סיוועיל הכוכר בעלמא כעסה סלא לכוונה

לברא טבא בב"ב דף קל"ג ע"ב ואיפסק כן ברמב"ם פ"ו מנחלות ה"א ובש"ע חו"ב סימן רפ"ב אבל איתא בקצוה"ח סק"ב בהתשב"ץ דבטופסי שטרות ראשונים יש שיור ד' זוזי וכתב גאון דמשכח כדי ליהא רוח חכמים נוחה הימנו, ועיין בחת"ס חו"מ סימן קנ"א שהביא מתשב"ץ ח"ג סס"י קמ"ז שמה שהגיה להיורש רביע זהוב אינו כלום לעשות שיהיה רוח חכמים נוחה הימנו אבל ד' זוזי הוא שיור שכתב הגאון שעושה שיהיה רוח חכמים נוחה, ואף שהקשה עליו מכתובות דף ג"ג ע"א דמשכ"ע דאפילו מקצת נכסיו אין להפקיע מבניו מ"מ מסיק דדעת הגאונים רחבה מדעתנו, ורק בשיטת בעה"ע באות מ' מתנת שכיב מרע (ג"ס ע"ב) כתב הסובר שאיכא בני דינים האיסור דותהו עונותם על עצמותם דאר"א בר ממל בירושלמי שהביא הר"ף ב"ב ס"ג דף ס"א ע"א כדפי הר"ף) שגאון איסור חמור הוא דוקא בבניו ולא השאיר להם כלום אבל האיסור הקטן דאין רוח חכמים נוחה הימנו הוא אף במקצת ואף בשאר יורשים, אבל עכ"פ שיטת התשב"ץ בשם הגאון שבהשאיר להם ד' זוזי שהיה דבר חשוב בזמננו כבר גם רוח חכמים נוחה הימנו והתשב"ץ סובר כן גם בדעת בעה"ע לכן העושה כהתשב"ץ בשם גאון וכן הסכים הקצה"ח לדינא אין לומר עליו דלאו ספיר עבד.

ועיין בפ"ת סק"א שכתרץ הקושיא מכתובות דרק ליתן לבתו ולאחרים שאינו ענין מצוה יש קפידא אפילו כשהשאיר להם אבל במקדיש ונותן לצדקה ליכא הקפידא דרוח חכמים בהשאיר להם והביא ממר עוקבא שבזבו פלגא דממוניה לצדקה ומשמע שסובר דה"ה יותר מפלגא אם אך השאיר דבר חשוב גם לבניו דהא קאי על הא להתשב"ץ עיי"ה, והוא תירוץ נכון.

ב. אם יש לחרש לעבורי אהסנתא כשניתן לצדקה והרין כמזון לעבורי

ולע"ד פשוט שבנותן לצדקה ודאי לא שיק לאסור דכי עדיפי בניו מהוא עצמו כבעצם הא רשאי מן הדין ליתן אף רוב מעותיו לצדקה אלא שיסייר לעצמו מקצת שליתן כל מעותיו אסור מילפותא מחרמים כדאיתא בערכין דף כ"ח ע"א עיי"ה, ורק בתקנת אושא היא סאל יבזבו יותר מחומש כדא"ר אילעא בכתובות דף ג' ע"א ותקנה זו הא הוא רק מחיים שמא ירד מנכסיו אבל לאחר"מ לית לן בה כדמתרץ בגמ' כתיבות דף ס"ז ע"ב וא"כ לא שיק כלל לאסור מליתן לצדקה אף ברוב מעותיו אם משאיר מקצת, וכמפורש ברמ"א יו"ד סימן רמ"ט סעי' א' שכתב אבל בשעת מותו יכול אדם ליתן צדקה כל מה שירצה ואפסר שכוונתו גם טול, אך אולי אף שסתם אין כוונתו להתיר גם כולו דכיון דילפינן מחרמים שפסוט שאף בשעת מיתתו אינו רשאי להחרים כל נכסיו, ומה שסתם הוא כסופם שלא מצוי

חכמים נוחה ואף שבעקבה"ח סי' רפ"ב סק"ב משמע שהביא מתשב"ץ דסגי בשיור ד' זוזי עבור הורשין הגה הוא דבר תמוה דהא לא רצה יהודה בר מרימר ליכנס עם ר"פ בשעה שבא ר"פ בדבר פסיקת גדוניה מטעם שלא יהיה בעבורי אחסנתא בכחובות נ"ב ע"ב אף שודאי השאיר לעצמו יותר מד' זוזי דאף דאיתא שם דכתביה לכל מאי דהו"ל ודאי לא נתן הכל והוא יסאר עני שיצטרך לחזור על הפתחים ואם נשאר לו עדין לעשות סחורה או היה בעל אופנות הרי כזה יוכל גם להורש לבניו, וכן בב"ב דף קל"ג ע"ב לא מסתבר דיוסי בן יעזר שהיה לו עיליתא דדינרי לא היה לו לבד זה אף ד' זוזי ונאמר שם דהוא בדין עבורי אחסנתא, אבל מכיון שהוינן כדברי התשב"ץ דאם נשאיר לירוכה ליכא איסור נראה כ"כ לסמוך עליו כשהשאיר ליורשין דבר חשוב ומסהבר לע"ד שיגיה להורשין חומש כזהו דבר חשוב והאי לכל כורש כפי שהוא, וד' חומשין האחרים יהו מהב השליש למסדות התורה וכני שלישים לקרובים בני תורה מדלעיל (וע"ע בתשו' לקמן).

והגני ירדו,

משה פיינשטיין

סימן ג

בענין נתינה לצדקה בצואה אם יש בזה משום אעבורי אחסנתא

כסלו תשכ"ו

למע"כ ידידי הרה"ג שליט"א.

נשאלתי בדבר אחד שיש לו שליטה בנים שנים מהם אינם שומרי תורה והם גם מחללי שבת בפרהסיא ואין מחנכין את בניהם ובנותיהם לתורה ולמצות ובת כל אחד ניסת לנכרי וקול יצא שגם נשתמדה וקבלה דהם וחלק קדם כותו רוב נכסיו לצדקה ומינה את הבן היסומר תורה שיהיה המסגיה על קיום הצואה והלק לכל אחד מבניו אלה דאלאר וגם להנכדים חלק איזה סך בתנאי כשיטאו וינשאו ליהודים וגם כל הבנים הם עשירים בעצמן בעושר גדול האין צורך להם לכעות הירוכה אם ספיר עבד.

א. אם מותר לעבורי אהסנתא כשניתן לבניו דבר מצע

והנה אף שלדינא איפסק כשמואל דאמר לר' יהודה שינא לא היהו בי עבורי אחסנתא ואפילו מברא בינא

שיתן כולו לצדקה, ולכן דייק וכתב יכול ליתן צדקה כל מה שירצה ולא כתב כל מה שיש לו מכוס דבולו אסור. והוא טעם מה שנחגזין כי האין להם בנים לצדקה קרן קיימת דברים טובים מנכסיהם שהוקדשה להחתיים והוצרך לומר מטעם דכיון דאין לו בן שא"ר ינהגו מטעם רב"י בב"ב דף קס"ו ע"א כל האינו בניה בן ליורשו הקב"ה מלא עליו עברה וצריך להציל עצמו מניהגם ובצדקה הוא הצלה והוא קודם לעצמו כיוצא ב"י ע"י"ש, דאין צורך לזה דאף ב"ה לו בנים ומעלי גבי רשאי להניח לצדקה אם מניח להם דבר חשוב ולסאורה קטה זה על החתיים מה הוקדשה לו כלל, ואולי מחמת שמי שאין לו בנים נהגין לעשות מכל הנכסים קרן קיימת דברים טובים שזה סוכר שאסור ומכתבתיה לעיל שלכן הוקדשה לו והוצרך לסעכו.

ואולי היכא שסוגנת המוריש המצוה הוא להעביר נחלה כהא דעובדא דיוסף בן יעזר שאקדיש העליתא דדינרי דהיה לו מכוסם שבנו לא היה נהג כהורה בב"ב דף קל"ג ע"ב אסור אף שנתן להקדש דכיון שיה אסור להעביר נחלה ורק מחמת שמצות צדקה עדיפא הוא זקא כשעושה לכוונת מצות צדקה אבל כשעושה אדרבה לכוונת העברת הנחלה דהוא לכוונת האיסור לא הותר לו אף שנתן להקדש, וכן הוא אולי בג' בנותן לצדקה אף שצדקה מסתבר שעדיפא מהקדש דהא אין שום חוב על האדם להקדיש איהו דבר אף שנקרא מקדש ומערך מצוה גמורה בביצה דף ל"ו ע"ב בר"י, וצדקה הא הוא חוב על האדם ליתן צדקה, מ"מ מכיון שכוונתו הוא לא להמצוה אלא להאיסור והעברת נחלה יש טעם גדול שאסור אבל היכא שהכוונה היא למצות הצדקה פשוט שמתוך כשמיניח להיורשים דבר חשוב כד' זחי דבתב"י.

הנהגה לטעם החתיים שכיון שזכות מצות הצדקה תצילנו מעברת הקב"ה לכי שאין לו בן הרי הוא קודם לעצמו מיוורשיו, הרי"ג גם כשיש לו בנים יש לו לחוב לעונשי שמים אחר מיתתו על איהו חסאים כי הרי אין גדול מרבן יחגן בן זכאי מימיו עד ימות המשיח וגם הוא היה ירא מעונשי שמים דניהגם כדאיתא בברכות דף כ"ח ע"ב וגמאז שכל אדם צריך לזכות הצדקה להצילו מניהגם שהוא קודם לעצמו אף מבניה, ולכן החולק של החתיים צ"ג ויש לסמוך לדינא שאף מי שיש לו בנים יכול לחלק נכסיו לצדקה ומצוה קא עבד אך שיניח דבר חשוב לבניו וליוורשיו כהא דר' זחיים בומן הגאון כדכתבתי לעיל, ואף בלא יראת ניהגם אם רוצה להוסיף זכיות נמי הוא טובה גדולה לעצמו שקדים לבניו וליוורשיו לסברא זו דהחתיים.

ולכן כיון שהשאייר לכל בן אלה דאלאר הוא דאין דבר חשוב אף בומננו יתיר מד' זחיים שבזמן הגאון

היה רשאי ליתן ההאר אף שהוא סך היותר גדול אף אם היו בניו מעלי, ורחו חכמים נוחה מזה.

ג. היין בעבורי ארבעתא בפנים מיימים להלל שבת

הנהגה בבנין זלא מעלי פכוס שהוא רק בברא ב"הא בעלמא דאינו זחיר כל כך במצות אבל הוא מאכין בה ובתורתו ומחנך את בניו ללכת בתורת ה' ולכבד מצותיו הבהו י"ה דאי ספק דיפקו מיניה ורעא מעליא, ואף אם הוא חוטא היחזר גדול בן אדם לחברו כמסור וכי כיון דהוא נזהר בדברים שבין אדם למקום מחנך את בניו לתורה ומצות לכן יש ספק לרעא מעליא כדאיתא בסוף ב"ק ק"י"ט ע"א, אבל המפורסם להלל שבתות בפרהסיא ועוברים על איסורי התורה ואין בהנכים את בנייהם לתורה ומצות אף להסתפק בורעא מעליא ואף שאירע לפעמים שגם ממטרים לשבת ולכל התורה נפיק בן שומר תורה דדאי הוא רק מיעוט שלא כצ"ו ואין לחזק לזה שלכן דדאי רשאי לא רק ליתן לצדקה אלא אף ליתן לאחרים רשאי ורחו חכמים נוחה כזה וגם זכור לטוב שבוה לא יפלונו על רשב"ג. וגם יתיר מזה אף במסור שיה ספק דליטוק מיניה ורעא כעליא המטעם זה אסור לאבד ממונו ביד מסתבר שהוא רק טלא לאבד מה שיש לו כבר אבל רשאי להעביר נחלה ממנו, דהא גדולה מזה איתא בש"ך סימן שפ"ח ס"ק ס"ב כתב מהסור בכ"ס בעל העשור דע"י גר"ב או גרמי מתיר לאבדו וכן הוא ב"ש"ש ס"ב דביק סימן נ' וכ"ש העברת נחלה דאינו מוסיף כלל ממה שהיה לו אלא שמונע שלא יתוסיף לו שרשאי, ולהי"א שהביא הרמ"א שמתיר ליטול ממונו לעצמו ורק לאבד אסור כ"כ שליכא איסור להאכ ליתן לאחרים וכ"כ לצדקה, וכ"כ בשמ"ר לשבתות ולאיסורי התורה שאין לחזק לרעא מעליא לפי רובא דרובא שמתיר, ועיין בחתיים ח"ר"מ סימן קנ"ג שג"כ מפרש ברא ב"הא שאינו מוסיף אלא בישא בעלמא שהוא שאינו זחיר כל כך במצות או שאינו נהג כבוד באביו כס"י הסמ"ע, משמע דמותר שיתר להעביר נחלה ממנו, ומש"כ שם במסור שאכריזנו דאסור לאבד ממונו מטעם חשש ורעא מעליא כ"כ ברא ב"הא, הוא רק לענין חשש ורעא מעליא אבל לענין העברת נחלה פשוט שמתיר להעביר נחלה ממסור כדלעיל אף שלשונו משמע דאסור ולא דק בלשונו וצ"ע. אבל בן שומר להלל שבתות ואיסורי התורה שאינו מחנך את בניו לר"ע מתיר להעביר נחלה ממנו, וגמאז שיפיה עשה האנ בצואתו מטעמים הברורים שכתבתי.

והנהי ידדו,

משה פיינשטיין

בגין

שאלות ותשובות

ציון

ז

110

מקצתה כמה מקבל נחיי טחן וכן הוא שיטה הטהם
בגינת ובכ"ב :

ודיוצא מה לדינא דהלי גידון דשאלה בכך שיטות
לנשיטה ר"ח כדלעיל דכתיב מושלם לא אמריק
בזה מ"ס לקיים ד"ס אבל לשיטה ר"ח הכתיבה אמריק בזה
מ"ס לקיים ד"ס כיון שיש נפ"ל ליתן נאמר מיחס . וכן
לשיטה הרבנים והרבנות אמריק מלר"ס כיון דמינה אשמופסים
ושלוחים לקיים טלוחו . וכפי הנראה גם לשיטה רש"י אמריק
כזה מלר"ס כיון דפסקין ככך מ"ד וכל לפ"י שיטה ר"ח
כדלעיל דעת יחדי וק"י שכיבי שמוחקים יורשים פ'
כסוד ונ"ע כשיטה ר"ח מ"ח כהא כהירושלמי שמוחקה ביד
האשמופסים אפילו כיון הירושלמי משרשים מהפק ח"ן מוילוח
מידם ומיד הזוכים כדרי יטולים למר קיס לי כהך שיטות
שחלקים על ר"ח ובפ"ס שהם רבים ועיין בכה"ג ח"ת (סימן
כ"ט) שפ"י לנחה ד"ס ח"י להחיד היכי שטען קיס לי י"ט
סמריק נהנהאום שבעין למר קיס לי ואין ח' שמהנגד מלמר
כאן קיס לי . וכן נראה משה"ה מהר"י בן לב הכל שהוא
ג"כ לא כ' לחוש לרפה ר"ח דכתיב מושלם ח"ה כידי הירושלמי
מוחקים ח"י וכול לכוניא מידם פ"ס השיבות שחלקים על
ר"ח פ"ס . וח"כ ממינה שמעפ היכי שאינם מוחקים לא אמריק
שח"ן כאן מ"ס נקד"ה כידי שאיט מושלם וכל זה אשמו
הירושלמי משרשים נגד טלוח הכח . והפ"י כפ"ס בידון
דלגיט שלא ערערו חמיון משהמה דניחה להם לקיים דברי
כמה וידעי וק"י מהלי ח"יניו כיון ההפסיה שלה כדון כפ"ס
כאן שפ"ס דונ השוקים כי' אפשר לטוף להירושלמי לקיים הטלוח
וכן לענ"ד אשמו לנחה די שמים ח"ן כאן בית מיתוש
וטוחר נקבל הכהונה בהנה מחמה ופכה משעה מיהא וח"יך
ביד האשמופסים ולה התיקו הירושלמי כהם :

ואגב רחמי לזכור מה שאמרנו על הרשב"ם ב"ב (דף
קצ"ג ע"א) כהנה חמה דפריך חריב ושמואל
אמר הו' ותיים הא מלה על פה די דלמח כיון עמח
ידעו דברי מטה לקיים ד"ס . והדין דח"כ לא כ' ליתן
פ"ס דברי חביה ח"ה אחר מוהו והרשב"א בגיטין (דף י"ג)
כהנה ג"כ קוביא ו' וחירק ע"פ שיטה ר"ח דלא חמריק בן
רק היכי שמושלם ושכן כ' גם הרב"ד . וכל מה דלברמ"ב
דנה פ"ל כר"ה קוביא ו' נ"ע . ולענ"ד המוה דהח"ך אפשר
לומר דעמח דרז ושמואל משום מטה לקיים ד"ס כרי שמואל
בפ"י פ"ל ככחוכה (דף פ') דלנה כר' יוכי דלא חמריק
מ"ס לקיים ד"ס וכמו שכתבנו גם הטהם בגיטין (דף י"ג)
ולפי מה שר"ט נכאר שם שיטה רש"י אפילו רב כ"ל בן חכנ
מ"מ כמחל בפ"י פ"ל בן ח"כ כרי שפ"י שפיר דח"ך
אפשר דכתיב משום מטה לקיים ד"ס כרי פריין יקשה לשמואל
ו"ע כולמ"ד הקפן יעקב :

סימן כה

ב"ה אהבאנו יום ד' י"ב מרחשון תר"ם לפ"ק

אדר נה למשלנו ג"י דברי תוכחה מנולה כהנהב משחרת
ענ חבר רחמי כי טוד לא כקטה נפכו הסבורה
וחפסכ וחו בקרבו שלה יכול להפסות ביוכ"פ והנס כיודעתי
כי רק חזק נדקרו וחמו כוח המניע לזה חקן מוכטה לוי ג"כ
כחמת ידידי ג"י שידע נכחו האמת ולמה זה ידבר כדברים
האלה אשר נקב כמהכו סיקר וד' בעונ יכפר למי שחטון
לאשל כשר ענה וכו' אבל כפרה לוי נד"ך . וכו' נד"ך לוי
נשכיר למשלנו ג"י שפכה לא נאמר רק על הכונן שקרלו
כהנוג חוסה כדכתיב ונפ"י כי תחנה וכו' כענה והשם חכנ
למש חמנה שטרי' ואפילו לא כ' רק ח"כ גרודח כל שק
למש כה שיש כה מ"טה ושמרהו וכו' . ואשר כהנ בתח
הרופאים כשו ולא כ' נא פ"י כהפסית לדידי כהנה ח"ו הלא
ידע למע"ת ל"י מה שמחולר כשפסקים ונשק כש"ע שח"י

כחנה חמר כנידור שאיט לר"ך והרופא מסופק מחלוקת אשמו
ל"ס כה סהרופאים חמר כנידור שר"ך שפ"י או חזק נמוך
לשמוס לדבריהם . ואשר הקפה משלנו ג"י לדברי מה חוש ח"ה
(כסוף יומה) על זה ח"י כי הלא יקשה למי נקב ח"ה דברי'
רק הרופא קרי ולא מי שכל לידו חלל יוכ"פ כהנה ח' אשמו
כשונג פ"י חילה ח' מלחכה ולמה לא נאמר נה כה סהר
כשפיכה קיתון וכן יקשה מה דמחולר כשפסקים . ובפ"ס (פ'
שנ"ס) שפוקה כש דחה שנה וסר"י כרי זה משונה דמה
שנה ח"ה הלא ידמה ששק ל קיתון שוודך לבח לדי חלל
שנה . אמנם כדור דה לא שייך רק כמה שנה לחדם שלא
מדמחו וכמ"כ רש"י ושלח מדמחו הכניסוהו לכוין ששקש פ"י
שמים כלי פשלחו גיתן לו סימן כה מן כשמים לכרס ח' לסיפרי
דהייט ח' שמחם כנידור ח' לסיפרי שכבר מלכ כמלחור שלא
נד"ך ליוכ"פ . לזה לוי מפרש ח"ה שכל השלם רעב וסוף שנט
ולק ח' סהרלו ל' שמחם כשכניש ח"ה כחיסור ח' סהרלו טונ
מהד בלא לר"ך כליחה יוכ"פ ולמיטי נפשו טו . אמנם מה
ששקפה ח"ה כדמחו וכמהכחו כה ח"ן עיין כדלעיל סימן כיון
כדלעיל בעל הכחירה ולק מה ששונה משלנו כשונג ח' כהנה
דח"י ח"ן עיין מה . אמנם אפילו ח"ה סהרלו כע"כ לחלל יוכ"כ ח"ן
זה משנין ההנה כי רק עיין כהנה כר"חית קרי כוח ס' שנמסר
כהה כח"ינים הכמהים כיון שכל ח' זה ולא נמסר כיוס כקדוב
אבל כהר ח"ה אשמו עיין לזה ומה גם לואנס של מ"טה ושמרהו
שח"ס נאמר דח"י פ"י פק"י ימשכ כשפיכה קיתון ששש פ"י
שכמחל שכל ככנה ויוכ"פ דחה שנה ויוכ"פ פ"י מ"טה
מילכ ינטך ג"כ נכפרה מפני שנה דח"י ו' לידו . ובלא"ח
לפ"ד סיפרי חמר ללה דברי רש"י שדמס זה לשפיכה קיתון
דשפיכה קיתון לא שייך ח"ה כמקום שנאמר כמשנה שדקדקתי
למה משלו חכמים מהל זה דוקא כמ"טה פוכה ולא כשאר
כיסולי מ"טה שבו ליד ח"ה . והש"י ככוכה לא חמר רק
כידרו נשמים ולא כשאר ח"ה כנון ח"ה ח' מנעטר כדברים
חמרים . ולק ח"ה ג"ל דוח"י כשאר עיניים שנטשו הכניסו פ"י
מהנה שנים שנטשו פ"י שטחי הקב"ה לא נחשבו כשפיכה קיתון
ולח"ס סימן שהקב"ה מח"ה שבוהו ח"ה שלא כ' לזה לכפל שליחה
השנים מפני שבוהו וכמהחר הכהר לר"ס בן ח"ה (ח"ה ד' ז')
ח"ה כולך נשוח ר"ן קיך וכו' ח"ה ידית כהשמים שכלים
פ"י הקב"ה ככחונו וכעלמו כדח"י ג' מהחוחה לא נמסרו לשליח
כזה דוקא נחשכ כשפיכה קיתון . וכיו"ח מדברי שמוכנה לוי
שח"ן ידידי ג"י ח' נד"ך כפרה אשמו ח' מנפל מ"טה פ"י
כחמה כל שק שנה ח' רק כח"י שיעור וכמ"ר ולשם נמ"ה
לגדל ומה גם שמהרה ח"ל מהליו וידוע שח"ה שמהרה כוח
מחוסם שמוחלק לכס כל שטחיו :

סימן כו

עוד להביל

ב"ה אהבאנו בת"ש סגלו תר"ם לפ"ק

מעכ"ת ג"י העירני על מה שכתבתי שהמשל דשפיקת
קיתון לא שייך רק בירידת נשמים כהה הסוכות
שכאים ע"י הקב"ה ככבודו ועצמו והעירני שהרי
כפתוח נשמים נמסר ביד אליהו ורק כולם לא נמסרו
לשליח כס"כ הטהם :

תשובה אמנם כזה לא העירני לסחור כי אם לחק דברי
כי מש"כ מה ג"י שרש"י כהב בן כהנהו על דברי
ר"י הייט שלא נמסרו לשליח ח' כידם עכ"ל אבל כחוס' כח"י
שם שרק לא נמסרו לשליח לכיוון לעולם ממונה עליהם ח"ה
לשעמו עיין ח"י וח"שע וכ"כ ג"כ כגוד (דע"י) ד"ס מלך
וח"כ רק פ"ס דברי רש"י יסיה סחירה לדברי וכו' ע"פ דברי
רש"י לא כהכחי דברי שרש"י סוף יומה כחמה כ' כן דשפיכה
קיתון גם כל כיו"ל מ"טה פ"י דבר חמר . וכזה מיושג למס
רש"י

11

הרי אף במקום דיש איכדנא דרוצה לקנות והבעלים רוצים להקנות. אבל כיון דלא נתכחשו לעשות את המשיכה למעשה הקנין לא מהני דמעשה המשיכה והגבהה בלי כוונה לשם קנין אינו כלום. ומתירוצ' ב' דהתוס' מוכח דלא כדבריו. דהתוס' כתבו דיש כאן קנין דהרועה פותח ונועל אף שלא נתכוון לשם מעשה הקנין מימ כיון דיש אומדנא דהמקנה רוצה להקנות והקונה לקנות מוצלה מעשה הנעילה והפתיחה ונחשב מעשה הקנין אף דלא נתכוונו. ולא דמי לעודר בנכסי הגר וקסבר שלו הוא ולא קנה. התם ליבא דעת אחרת אבל הכא דניחא ליה לבעלים שיקנה הרועה משום דהעבד כצוה בכמונו ויש כאן אומדנא דרוצה להקנותו מהני. כיון דיש כאן דעה אחרת. ואם כן גם במקנה הפרה לסוכר במשיכה צריך שיועיל כיון דיש כאן אומדנא שרוצה להקנות לסוכר ויש כאן דעת אחרת. וגם בעומדת באגם צריך שתועיל לדברי הר"ן דמשיכה לאחר ל' מועלה בעוכר באגם. וכן הוכיח הרע"א בתשובותיו (סימן ל"א) דאומדנא מצד המקנה מהני אף בלי כוונה קנין מצד הקונה וז"ל שב בא"ד דיה אמנם: דהנה הרשב"א בחידושי גיטין (דף כ' ע"ב) דיה וכו' לפני חכמים הקשה. כי מקני להו כאי הוה. הא אינהו לא ידעי דזקן מקני להו ומ"ש מההיא דיבמות העודר בנכסי הגר וכו' וכתב דייל דשאני היכא דאיכא דעת אחרת מקנה אותו? ע"ל הרשב"א ע"ש הרי בדעת אחרת מקנה מהני הקנין אף בלי כוונה כלל? ע"ל הרע"א ואף דיש לחלק דהתם הזקן מסוון להקנותו במעשה הקנין שהקונה עושה. והכא גבי רועה ליכא כוונה כלל על מעשה הקנין לא מצד הקונה ולא מצד המקנה ואיכא רק אומדנא שרוצה שהשור יהיה שייך לכהן אבל ליכא כוונה על מעשה הקנין. אמנם ע"ש ברע"א שהוכיח מראשונים דגם בלי כוונה הקונה והמקנה כיון דיש כאן איכדנא ויש כאן דעה אחרת מועיל אף בלי כוונה הקונה.

וע"כ צריך לומר לפי ביאור של הבית יעקב. שהר"ן נחלק על דברי התוס'. וסבירא ליה דהיכא דליכא כוונה על מעשה הקנין אף דאיכא אומדנא לא מהני כלל. דמעשה הקנין בלי כוונה לשם קנין לא מיקרי מעשה הקנין כלל והוי כעודר בנכסי הגר דלא קני.

ב

(א)

וראיתי בכ' אגרות משה חלק אה"צו בסימן ק"ד מהגאון האדיר הרי"מ פיינשטיין שליט"א הוה בשאלה כעין זו וכתב שם גבי ענין דברינו דכיון שאין צריך קנין דודאי יתקיימו דברי המצוה בדינא דמלכותא שאין לך קנין גדול מזה. אלא שהוסף לבאר ח"ל וממילא כיון דאין צריך קנין מועיל כדינא אף נגד היורשין אף שהוא מתנה לאחר מיתה.

הביא מהגוב"י מה"ק החיים סימן כ"ז משיכה שנהלק עם התני ע"ש בדין זה. אמנם אף שאין צורך בקנין מימי כיון דהטור הזהיר בעשה בלשון I give and bequeath זהו לשון 'אני מניח' וכבר הבאנו מההרה"ק שלשון אני מניח בבריא לא כהני. כי לשון אני מניח מירושו שיהלך רק לאחר מיתה וניסח ספר הזוהר שנעשה לפני העורך דין כולו במשפטיה סרק לאחר מיתה הוא ולכן בודאי לא כהני.

(ג)

והנה דברי התוס' הגי' בלשון ב' דהרועה קונה הבכור בחצר בעה"ב משום שצ"י שהוא פותח ונועל קונה מקום בחצר. הם לכאור' סתירה לדברי הבית יעקב בכתובות פ"ז ע"ב בהא דאמרין בגמרא שם. משוך פרה זו ולא תקנה אלא לאחר ל' יום שקונה אפילו אם הפרה עומדת באגם. הביא שם שהר"ן כתב שקונה אפילו אם לא אכר מעכשיו הקשה עליו הבית יעקב מסוגיא דריש פרק המפקיד דאמר' שם בלישנא ב' דנעשה כאומר לו סמוך לגניבה קנייה לך ולפי לשון ב' אמרו שם בגמרא דבקימא באגם לא קני ומוכח מסוגיית הגמרא דסובר אינו קונה הפרה בעומדת באגם דמשיכה הפרה לקנות לאחר ל' לא מהני אם עומדת באגם וזה סתירה לדברי הר"ן. ותירץ ליישב דברי הר"ן לחלק בין המושך פרה כדי לקנות לאחר ל' יום ובין משיכה השוכר. דמשיכה השוכר אף דאכריזן דהוי כאומר לכשהגניב והסלכני תתא פרת' קנייה לך סמוך לגניבתה אף דאין סהדי דודאי לא היה במחשבתו בשעת הפקדון לזה כלל לא להקנות ולא לקנות וכ"מ קני ועל כרחך הוא מטעם דאומדנא דאיכא אומדנא גדולה שאילו היה יודע שתיגב וישלם היה מקנה לו סמוך לגניבתה אף שלא היתה דעתו לזה. ולכן היינו דוקא היכא דהבהמה קיימא בחצר השומר דאז קונה השומר בקנין חצר ולכן בעומדת באגם לא מהני אף דאיכא אומדנא דברצון המפקיד להקנות וברצון השומר לקנות אבל זהו רק אם עוכר בחצרו באוהה טעה והחצר קונה לו שלא מדעתו. אבל כיון דלא הוי בחצירו אינו יכול לקנות במשיכה כי המשיכה טעשה בעת שקבל הבהמה לשוכר לא היה בדעתו וכוונתו לקנות הפרה במעשה משיכה זו לכן אינו יכול לקנות הבהמה סמוך לגניבתה כי צריך לכהן בעת פעולת הקנין שברצונו לקנות הפרה במשיכה זו כמבואר בחו"מ סימן ר' דאם הגביהו שלא לשם קנין לא קנה וקיי"ל דהעודר בנכסי הגר וכסבור שהם שלו לא קנה אף דאומדנא גדולה היא באם היה יודע שהם נכסי הגר היה מתכוון לקנות. אלמא דכל שלא נתכוון בשעת עשיית הקנין לשם קנין לא קני. אף דאיכא אומדנא. וכל שאינו מתכוון לשם קנין לאו קנין הוא. משא"כ במשך כדי לקנות לאחר ל' יום כיון שהתכוון לקנות לאחר ל' יום במשיכה זו מהני משיכה לקנות אף דעומדת באגם לאחר ל' וע"כ.

כסום שיכול אדם ליתן כנגדו כו' שיהיה לה דין ירושה היינו שיקנה ברגע המיתה דזה פירש למיתה וזה פירש לחיים ואף שגם היורשים יורשים או דכיון שלא הופסק אף רגע בין השלו לקנין המקבל יכול ליתן שימסר תיכף משלו לרשות המקבל. אבל הוא כשאין צריך קנין אבל בצריך קנין הלא עכ"פ אינו בעולם להקנות וממילא היורשים קודמים וא"כ בצחאה שנעשה בדינא דמלכותא שיעבו ודאי כדבריו שאין לך גמירות דעה גדול מזו ואין צריך קנין יקנה המקבל תיכף בלא הפסק רשות אחר. וכתב עוד חזו"ט שגם גדול למה שבארצות אלו נהגין לסמוך על צוואת כאלו ואין חוששין מליקת המעות לצדקה ואם כי לא נחתי לזה מ"מ כ"ינן לאמת. ואם אינם נביאים בני נביאים ה"י ע"כ.

(ב)

לכאורה דברי הגאון צריכין באור. דגוי דלא בעינן מעשה הקנין דיש כאן גמירות דעה כ"החלטת בלי מעשה הקנין וזה פועל חלות הקנין. אבל כיון שחלות הקנין חל עם מיתתו ובשעה שכבר מת אינו בר הכי לפעול קנין. ואין שייך כאן זה פירש לביהיה וזה פירש לחיים. וכמו במקנה לאחר ל' דאף שכבר נעשה מעשה הקנין כ"מ אם ימות בהחילה זמן חלות הקנין בודאי לא יועיל כיון דברגע החלוה כבר היה מת ואין מתים מקנים. ועוד מאיה טעם יהיה הו"כ בשטר הצוואה עדיף מן היורשין דכיון דבשעת מיתתו צריכה המתנה לעבור מרשותו לרשות המקבל. הלא אז גם חלה רשות היורשין ונאמר לגבייהו זה פירש למיתה וזה פירש לחיים ולמה יהיה כח המקבל יפה מן היורשין. ועוד אפילו אם זכות הירושה וחלות ההקנאה חלים כאחד גם כן הדין דזכות היורשין קדמה כדאיתא בגמרא (תמורה כ"ה ע"ב) באומר על הבכור עם יציאה רובו יהיה עולה. עולה הוא או בכור הוא וכ"י וכן על הלקט אמר עם נשירת רובו יהא הפקר. לקט הוא או הפקר הוא. לקט הוא שכן קדושתה בידי שמים או דלמא הפקר הוא שכן וזכין בה עניים או עשירים. ואמר אביי מאי מיבעי לך דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין. ופ"י רש"י שם. הואיל בהדי הדדי אתו למיחל דברי הרב ודברי התלמיד ודאי דברי הרב קודמין וקודשא בריך הוא עבדה לקט. ע"כ. וכן נפסק להלכה ברמב"ם פ"ד הלכות תמורה הלכה י"ב. א"כ הכי נמי בנידון דידן אף אם נאמר ככה המקבל וכה היורשים באים כאחד וכהרד"י נהנה אבל הלא דין ירושה דברי הרב והקנאה המצוה המה דברי תלמיד ודברי הרב קודמין וא"כ בודאי היורשים זוכים בירושה. והנה אף לדברי הרמב"ם בפ"ד מהלכות מתנות עניים הלכה י"ד שמבאר טעם אחר בהא דדברי הרב מ"מ גם לביאורו יהיה ג"כ הדין כן בעניניו שהיורשין קודמין כשהם וחיל

המפקיר את הלקט עם נפילה רובו אינו הפקר כאחר שנשר רובו אין לו בו רשות. עכ"ל ומכתב הרמב"ם אין לו בו רשות. כהכ"פ שאינו שלו הואיל וכבר זכו בו העניים. וכן כתב הרידב"ז ח"ל ט"ב ואינו הפקר שכיון שנשר רובו הרי הוא לעניים ואין אדם מקדיש או מפקיר דבר שאינו שלו. וקמ"ל שאע"פ שלא נשר כולו הא קי"ל בכל דוכתא דרובא ככולא וכ"י הרידב"ז המקור לדין זה כפאה פרק ד' דהמקדיש את כרמי וכ"י משנודעו בו העוללות. העוללות לעניים ע"כ.

ולכאורה דברי הרמב"ם תמהים דגמרא תמורה הג"ל הא אמר אביי דהפסד הוא משום דברי הרב ודברי התלמיד ולא מטעם דאינו ברשותו. ובהכרח צריכים לומר דהרמב"ם אינו מפרש כפרש"י דתרווייהו בהדי אחי ואינו יכול לפעול חלות כנגד דין התורה אלא שהוא מפרש דבכל חלות המתנה ע"י אדם יש איזה שיהיו זמן בין התנות החלות החלות. והחלות הנעשה בידי שמים חל מיד. וא"כ חלות שמים קדים. ולכן במפקיר את הלקט עם נשירת רובו כיון דחלות הלקט היא חלות שמים. וחלות ההפקר הוא חלות בידי אדם שזקוק לשיהיו זמן וא"כ נמצא שכבר חל חלות הלקט קודם חלות ההפקר. והו"ו כונת הגמרא דדברי הרב קודמין וכ"י כלומר דחלות הנעשה בידי שמים קדים. וא"כ גם לפירוש זה בנידון דידן כיון דחלות ירושה היא חלות התורה דממילא וקדים לחלות המקנה אף שאין צריך למעשה הקנין מכל מקום התנות החלות לבד לוקח זמן ולכן חלות שמים דירושה קדים.

ובאמת אפשר לומר דגם הרמב"ם מפרש כפרש"י ומה שכתב שאין לו בו רשות. אין כוונתו לומר שאינו שלו אלא רק שאין לו רשות וכה לפעול חלות ההפקר. דכיון שהתורה אמרה טעם נשירת רובו יהא לקט אין בכח חלות דיבור שלו להפקיע חלות התורה ואין בכחו לעשות זה אף שעדיין שלו הוא דכיון שדברי הרב קודמין לכן חל חלות התורה קודם חלות שלו ואין בכח האדם לבטל כח החלות שבא ע"י התורה ואין לו רשות לזה. והו"ו כמש כפרש"י. ולא כביאור הרידב"ז הג"ל בדברי הרמב"ם. וכן משמעות לקטן הגמרא דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין. דמשמע ששני החלוחים שוים בכהותב. ומ"מ חל הלקט דדברי התלמיד נדחים מפני דברי הרב.

(ד)

והנה זה פשט דבצוואה לא שייך דינא דמלכותא דינא. והגם כהרד"א דמלכותא י"כ תוקף לצוואה זו אבל כיון שכן התורה אינה מעלה הצוואה הג"ל. לא שייך כאן דינא דמלכותא דינא לפי מה שכתב הרמב"א (ה"מ סו"ס ה"ס"ט ט"ף י"א) בסוף הגה"ה שם וז"ל הנושא אשה במקום הדנים דין עובדי כוכבים ומהה אשתו לא יוכל אבי אשתו

13

או שאר יורשית לומר כל הנשא אשה על דעת המנהג הוא
 נישא ונידון הדבר בדין עיבדי סיכוכי דאם כהה לא יורשנה
 בעלה או כדומה לה. ולהורות בזה משיב דינא דמלכותא
 דלא אמרינן בזה דינא דמלכותא אלא בדבר שיש בו הנאה
 למלך אי שהיא להקנה בני המדינה אבל לא סידוני בדיני
 עכו"ם דאיכא בטלו כל דיני ישראל. עכ"ל. ואיכא גם בנדידון
 דידן כיון דנהיה הבנים אי שאר קרובים הנה יורשין אי
 אפשר להפקיע ירושתם שבגיעה להם מצד דין תורה ולא
 כיון כגון דינא דמלכותא.

ולכן כל הרוצה שצוואתו תהיה על פי דין התורה יראה
 שמלבד סידור הצוואה אצל עו"ד שנעשה בעיקר
 כדי לתת לדבר תקף במשלתי. ילך אח"כ לביד או לרב
 מומחה לכתוב שטר הצוואה כפי מה שכתב המחבר (ח"מ
 בסימן רנ"ו סעיף ז') ח"ל יכתב לו מהיום אם לא אחזור
 בו עד לאחר המיתה היא לגמרי כמתנת שכיב מרע ויכול
 לחזור בו כל ימי חייו אף מהגוף היינו שמקנה הגוף
 מהיום אם לא יהזור ופירות לאחר מיתה. וצריך לזכות את
 הטרע ע"י מישהוא בעד הנקבל. או שיקנה הנכסים למקבל
 בקנין סודר וכמבואר להדיא ברמ"א שם ח"ל יולכן בריא
 כרוצה לחלוק נכסיו אחרי מותו שלא יריבו יורשיו אחרי
 רוצה לעשות סדר הצוואה בעודו בריא צריך להקנות
 בקנין סודרי עכ"ל.

והנה זה פשוט דכה שהקנה בקנין סודר זה מועיל רק
 לנכסים שישינם ברשותו בעצת ההקנאה אבל
 הנכסים שיקנה אח"כ לא מהני הקנין ולכן אין צעה אחרת
 כי אם בקנין אודיתא היינו שיודה בשטר צוואה שמחויב
 לפלוני או למוסדות צדקה כך כן. וכמבואר ברמ"א שם
 וח"ל יאשילו קנין אינו מהני אם רוצה ליתן להם דבר
 שאינו בידו או דאין אדם מקנה דבר שאינו ברשותו ואין
 מהני אלא דרך הודאה שמודה שחייב לכל אחד מהם כפי
 מה שירצה עכ"ל. ואף אם רק יכתוב את האודיתא שלו ולא
 יהתום עדים ומסודר את האודיתא ביד שלישי ג"כ מועיל
 דאין לך חתימה גדולה מו ואף דהקלה הרע"א דבאודיתא
 בעינן עדים ובלו עדים לא מהני ח"ל שם בב"מ (דף כ"ו
 ע"א) דאף דקנין בעלמא אף בלא עדים מהני וכו' מ"מ י"ל
 דקנין אודיתא לא הוי קנין אלא המחיה בפני עדים עכ"ל
 וכן כתב המהרש"א בניטין (י"ג ע"ב) וכן כתב הקצוה"ח
 (ח"מ סימן מ' בסוף אות א') דכל הטעם דאודיתא בלי
 עדים לא מהני הוא משום דיכול להכחיש הודאתו יזאיני
 נהנש בהודאתו לקנות ממנו ובצוואה שכזו החתימה
 בהתימה ידו שאינו יכול להכחיש ומוסלסת ביד הרב
 ודאי הוי כהודאה בעדים והוי קנין גמור. אמנם מובן
 דצוואה הוי שנעשה ע"י אודיתא אינו יכול להתנות שום תנאי
 דהתחייבות בתנאי הוי כמבואר בספר ח"מ (סימן כ'
 סעיף א') וח"ל המחבר ימחייב עצמו במבואר לאחר בלי תנאי

אע"פ שלא חייב לו כלום היו חייבי ע"כ. הרי דהתחייבות
 בתנאי אינו כלום מטעם דהוי כמבואר בס"ד שם
 אית ד' ועיין קצוה"ח שכתב דגם אודיתא בתנאי לא מהני
 שהוא מפרש דבר המחבר הנ"ל ולא כהס"ד אלא מפרש
 דהרמב"ם והסו"ע איירי בקנין אודיתא שמודה שנתחייב
 לו כבר ולא בהתחייבות חדשה דגם הודאה על חיוב יסן
 שהיה בתנאי לא מהני אבל לפי מה שהפסיק ה"ד וכל
 האחרונים שהרמב"ם והסו"ע מייירי בהתחייבות חדשה דאז
 אינה מועלת להתחייבות בתנאי אבל באודיתא כיון שמודה
 שכבר נתחייב מועלת אף שהחייב היה בתנאי כיון שיש
 אפשרות שגם בהתחייבות חדשה אם עשה קנין על זה
 כמבואר בס"ד שם דאז לא הוי אסמכתא אם כן כיון שהודה
 שנתחייב לו ממון בתנאי הרי כאלו הודה שנעשה בקנין.
 ובודאי שהמצוה אינו יכול לחזור מצוואה בריא כזו ולא
 לעשות שום שינויים כיון שכבר הקנה בהודאתו.

ב

(א)

והנה בספר אהיעזר חלק שלישי סימן ל"ד דן סם בענין
 זה ח"ל בא"ד: גם מכבר הייתי מצוד לומר להיכא
 שמי שצויה המת ליתן לו הוא מוחזק. מטעם דינא דמלכותא
 וקצת הצוואה ע"י ערכאות לא בצי השלש מהחילה לנך.
 אלא שלא מצאתי גילוי לדון זה. דלא דמי לגדר שאינו
 יכול לחזור בו ונכ"ל וכו' עכ"ל. והנה בספר אהיעזר קובץ
 איגרות דברי הלכה סימן כ"ה כתב בא"ד ח"ל ואעפ"כ
 ב"ד של ישראל מקיימין דבריהם וכל צוואת בריא הנעשית
 בערכאות לאחר מיתה וזמנן אפטרופוסין לעשות כפי
 הכתוב בצוואה וכו' עכ"ל. הרי דביד של ישראל נהגו לקיים
 צוואת שנעשו בערכאות של עכו"ם. אמנם טעמו של
 האהיעזר מספיק דוקא היכא דהביד של ישראל ממניס
 אפטרופוסין לקיים הצוואה אבל היכא שלא באו לביד אח"כ
 כלל. רק הערכאות ממניס אפטרופוסין ליתן למי שצויה
 ליתן בצוואתו. לכאורה היה אסור לקבל בלי הקנאת
 היררסין. ורק ב"ד של ישראל יכולים לכיף את היררסין
 לקיים דברי המת.

(ב)

אמנם מתוס' כתובות (דף ע' ע"א) ב"ד' הוא קי"ל מצוה
 לקיים דברי המת מוכח דמטעם מצוה לקיים דברי
 המת הקנו החכמים להמקבלים. ואין צריכין להקנאה
 מהורשים ח"ל שם: יש מקשים כיון דנצויה לקיים דברי
 המת איכ מאי אהני הא דדברי שכיב ככתובים וכנסורים
 דבת ואומר ר"ת דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא
 כשהיטלם מתחילה לנך וכו' ע"ש. והנה כקוסית התוס'

14

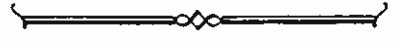
לכאורה אסור ליקח משלהם גם ע"י ב"ד של ישראל, וכן כתב הר"ן בניטין י"ג ד"ה מתני' בשכ"מ בא"ד וז"ל: ונפ"מ [בהא דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי ובין הא דמצוה לקיים דברי המת] ביתומים קטנים דלא בני מיעבד מצוה ניגהר" ע"כ. אמנם מדברי תוס' כתובות הנ"ל מוכח דגם בקטנים אמרי' מצוה לקיים כיון דהוי קנין, ועיין באחיעזר הנ"ל שדן שם ג"כ בענין מצוה לקיים לגבי קטנים, והנה בשדי חמד בספר הכללים כלל רי"ט בדיה וחידיש גאון בדורינו בשו"ת מנחת שי וז"ל באה"ד: אבל בנותן לבנותיו כיון שמחזקין בחלקן ע"פ נימוסי הערכאות שזכרים ונקבות יורשים בשוה רק שחלילה לעבור על דין תורה וחיובות החזיר הכל להבנים וכו' ויכולים לזכות עפ"י תורתנו הקדושה [והבנים יחזירו להן משום מצוה לקיים דברי המת] הערכאות הוי כנותן ביד שלישי וכו' והיינו כהאחיעזר הנ"ל דצוואה שנעשה ע"י הערכאות הוי כנותן ביד השלישי, ועוד הביא בשדי חמד הנ"ל שם בסוף דבריו דברי הר"ן הנ"ל והביא בשם ספר חקרי לב הרה"ח והרא"ם ורי"ף ורא"ש ובעל התרומות סברי דגם ביתומים קטנים בני מיעבד מצוה לקיים דברי המת ניגהו, ומסיק שלא הכריע להלכה ומידי פלוגתא לא נפיק, ע"כ.

והנה נראה לפ"ז להלכה דאסורים המקבלים ליקח בלא הקנאת היורשין, ובקטנים אסור ליקח עד שיגדלו, ויקנו, והיכא דצויה ליתן לצדקה יש לצדד דנקנית לצדקה דאמירה לגבוה הוי כמהיום ולאחר מיתה, ועיין שם באחיעזר שהביא שכן דעת הב"י בתשובתו להרמ"א, ואף שהרמ"א השיב על דבריו ובכ"ז כתב דבטלה דעתו נגד דעת הב"י ועי"ש באחיעזר הנ"ל.

מוכח דמשום מצוה לקיים דברי המת נעשה של הזוכה בלי מעשה הקנין דאל"כ הרי יכולים לתרץ בפשיטות דדברי שכ"מ ככתובים ומסורים ואין צריכין למעשה הקנין דהוי ככתוב וכמסור אבל מצד מצוה לקיים דברי המת היורשים מחויבים ליתן, אבל כל זמן של נתן עדיין הכל של היורשין, והמקבל צריך לעשות מעשה הקנין, אלא ע"כ מוכרח דהתוס' סברי דגם משום מצוה לקיים דברי המת זוכה המקבל בלי קנין, ולפ"ז יכולים המקבלים לקבל מהאפוטרופסין של ערכאות גם בלי הקנאת היורשין.

אמנם בתורת גיטין (י"ג ע"א) כתב לתרץ קשיית התוס' ד"ה הא לא משך וז"ל בא"ד: "ובשלמא אם היה מטעם קנין א"ש דכבר קנהו המקבל ושל המקבל הוא ויכולים ליתנו לידו אבל אם נאמר שהוא מצוה לקיים דברי המת א"א לב"ד ליתן כלל כיון דאין הדבר נעשה של המקבל כלל רק של היורשים לקיים משום מצוה והב"ד יכולים לכופ היורשים עד שתצא נפסם עד שיקיימו המצוה ויתנו בעצמם, וקודם שנותנים היורשים אין הדבר נעשה של המקבל ואם קידש בו אשה אינה מקודשת דאינו שלו קודם שיתנו היורשים" עכ"ל, וכן איתא להדיא ברמ"א חו"מ (סימן רנ"ב סעיף ב') בשם הגהות המרדכי וז"ל: כל דבר שנקנה במתנת שכ"מ אם קדמו היורשין ומכרו, המקבל יכול להוציאו מן הלוקח, אבל דבר שלא ניתן במתנה רק שמצוה לקיים דברי המת אם קדמו היורשין ומכרו מה שעשו עשוי" ככ"ל, ועיין קצוה"ח סימן רמ"ח סק"ה.

ולפ"ז אינם יכולים המקבלים לקבל מהערכאות רק ע"י הקנאת היורשין, וא"כ בקטנים דלא בני מיעבד מצוה ניגהו ולא בני הקנאה ניגהו וגם לא בני כפייה ניגהו.

סימן נ"ח: הלוקח כלי ע"מ להראות אם יכול המוכר לחזור

הוקרה, הדין עם מי.

לכאורה דין זה מבואר במס' נדרים (דף ל"א ע"א) דא"י שם "אמר שמואל הלוקח כלי מן האומן לבקרו ונאנס בידו חייב, אלמא קסבר הנאת לוקח היא ע"כ, וכתב הר"ן שם בא"ד דאוקמינן התם בפרק הספינה בדקושי דמיה הילכך סמכה דעתיה דלוקח שאם רצה ללקחן הרשות בידו, וכיון שכן חייב באונסין, דבמקח כל הנאה ללוקח היא ולא למוכר, והו"ל כשואל דמשום כל הנאה שלו חייב באונסין יכו' ע"כ, הרי מבואר להדיא דהלוקח כלי לבקרו הוי רק

אחד קנה מגורה של כסף ואמר שרוצה להראות לאשתו אם המגורה היא גם לפי רצונה וקבעו המחיר אבל לא נתן מעות עדיין, ובינתיים עלה השער, המוכר טוען שברשותו הוקרה כיון שעדיין לא החליט הקונה לקנותה אלא באופן שתרצה אשתו, והקנין לא חל עדיין, והלוקח טוען שהמוכר כבר מכרה לו בעת שנתן לו המוכר המגורה ובאופן שתרצה אשתו הקנין נעשה מיד, כיון שלא חזר נמצאת שהמגורה שלו

15

בנים שאינן ראויות לירש. כדאמרין בגמ' י"י ההוא
 דהוה ט"ז אמרו ליה נכסיו למאן דילמא לפלגיא, אמר
 אלא למאן. אם ראוי ליורשו נוטלן משום ירושה ואם
 לאו נוטלן משום מתנה. ע"כ בגמ'. הרי דכסאין ראוי
 ליורשו כשאמר יהיו לפלוני הווי לטון מתנה. א"כ
 הכא בבנות שאינן ראויות ליורשו במקום בנים, מאי
 דאמר יהיו רצה לומר לטון מתנה, וכבר כתבנו
 דבלטון מתנה מקנה אפי' בת בין הבנים. וכן כתב
 הטור ח"מ סי' רפ"ה וז"ל: בד"א דלא מהני בכח בין
 הבנים או אחר בין הבנות כשאמר לטון ירושה, אבל
 אמר לטון מתנה דבריו קיימים וכו'. עכ"ל.
 וא"כ נפקא לן בגמ', שאמר הבתים שלי יהיו וואק"ף
 אוול"ד לבנות במקום בנים, מהני דהיו לטון מתנה
 כמו שהכרחנו מהתלמוד, ומה גם בבנות שאינן ראויות
 לירש הווי לטון מתנה ומהני. הנה תקנו ויכתבונו
 הטעם הראשון אשר היה עיקר ביטול צוואה זו.
 עתה נבא לבטל הטעמים אחרים בס"ד. טעם השני
 שכתבנו משום דהווי כמו דוד פלוני בבית זה דלאו
 כלום הוא. נראה דכיון דאמר הבתים שלי, הוה ליה
 כאילו אמר תנו בית לפלוני לדוד בו דמהני הכא נמי
 לא שבא. דמאי דקאמר הבתים שלי יהיו וואק"ף אוול"ד,
 ר"ל הבתים שלי אני נותן לבני ולבנותי כיהיו קיימות
 להן לדור בהן לא ימכרו ולא ימשכנו לעולם. וא"כ
 ודאי דמהני ואין כאן בית מיחור. תדע דהא יש להם
 רשות לסחור ולבנות ולתקן לא שלל מהם כי אם שלא
 ימכרו ולא ימשכנו. הרי דגוף הבתים נתן להם לא
 הדירה וזה פשוט¹⁴.

גם על הטעם האחר שכתבנו בביטול הצוואה, משום
 דהווי ואחריו לפלוני דאם הראשון ראוי ליורשו אין
 לאחריו כלום משום דיררחה אין לה הפסק, הא נמי
 לאו כלום הוא. משום דהיינו דווקא כשראו ליורשו
 אבל בנות בין הבנים אינן ראויות לירש. וכיון שכן
 לאו לטון ירושה היא אלא מתנה, כמו שהכרחנו
 מסוגיאן דגמ', ומתנה יש לה הפסק. הילכך אם
 יפסק זרע הבנות יהיה לעניי ישראל. ואפסר
 לומר דכשם דמהני לבנות גם מהני לבנים. כי היכי
 דאמרין בגמ' י"י דאפי' בשתי שדות ושני בני אדם
 מהני לטון נתינה שאמר לזה גם לאותו שאמר לטון
 ירושה אם אמר בתוך כדי דיבור. וכן פסק הרמב"ם
 זלה"ה פרק [ו'] מנחלות [הל' ו']. א"כ הכי נמי אמרינן
 הכא, כי אמרו בתוך כדי דיבור מהני מה שאמר לטון

נתינה לבנות דלאו בנות ירושה נינהו, ולכך שייך
 אחריו מהני נמי גם לבנים דאע"ג דשייך בהו ירושה,
 ואפי' לטון מתנה הווי להו כלטון ירושה כמו שכתב
 הרמב"ם י, מכל מקום כיון דאיכא בנות בהדיהו מגו
 דשייך בבנות ואחריו שייך נמי בבנים. כך נרלע"ד
 מהכרח סוגיאן דגמ' כדפרישית. וגם אם ירצה בעל
 הדין לחלוק בבנים לא יחלוק בבנות ופשוט הוא.
 ועל הסעם האחר שכתבנו בביטול הצוואה משום
 דהווי למי שלא בא לעולם. הא נמי לאו מילתא היא.
 משום דכיון דאפסר שיהיו בעולם העניים בשעת
 הצוואה, הם יהיו בהפסק זרע הבנות או הבנים,
 מגו דחייל עלייהו אי הוו בעולם, חייל נמי אפי' אם
 יהיה שלא יפסק זרעם עד כמה דורות ולא היו אותם
 העניים בשעת הצוואה. תדע דאי לא תימא הכי אם
 כן נימא דלא יזכו אלא עניים שהיו בעולם בשעת
 הצוואה¹⁵ אבל לא הנולדים אחרי כן כיון שלא היו
 בעולם או חוה לא יתכן. אלא מאי אית לך למימר
 דכיון דזכו עניים עתה שהיו בעולם זכו ג"כ עניים
 שיבואו אחרי כן. א"כ הכא נמי נימא הכי כדפרישית¹⁶.
 הרי חתרנו וסחרנו כל הני טעמי דכתיבנא לבטל
 הצוואה ומעתה הצוואה שרידא וקיימא דלא להשניא.
 עוד יש לומר מטעמא אחרינא לקיים הצוואה. משום
 דינא דמלכותא דינא. כאשר שמענו כן ראינו שמעולם
 נוהגים אנשי קושט' להנחיל באופן זה, וכותבים חוגיט
 בערכאות שלהם, הילכך דינא דמלכותא דינא, כיון
 שכבר נהגו כן. ואע"ג דכתב מהר"י קולון זלה"ה י'
 על מדינה שנהגו להשוות את הבכור לפשוט דמנהג
 כזה אין ללכת אחריו כיון שהוא מנהג שאין לו ראייה
 מן התורה אינו אלא כטועה בשקול הדעת. וכבר
 כתבתי בתשובות¹⁸. והקשתי לכאול על זה דאי יש
 לו ראייה מן התורה היאך אמרו מנהג מבטל הלכה.
 וחירצתי בזה שתי תירוצים יעויין שם. מ"מ הרי כתב
 דאין להלך אחר המנהג ההוא שהוא נגד התורה א"כ
 הכא נמי נימא הכי. יש לומר דלא דמי. דהתם נהגו
 כן בלא טעם, אבל הכא בקהשטא יש להם טעם משום
 דינא דמלכותא, לכן נהגו ללכת אחר דינא דמלכותא
 שנוהגים כל הגוים לעשות זה הוואק"ף אוול"ד כדי
 שתתקיים נחלתם לדור דורים, ועל פי זה נהגו ישראל
 אחר מנהג זה ור"ל דינא דמלכותא דינא.
 אע"ג דכתבו הפוסקים¹⁹ דלא אמרינן דינא דמלכותא
 דינא אלא כשהמלך מעמיד זה לתועלתו וכיוצא בו,

14 ב"ב קלג ע"א.
 15 עיין מ"ש רבינו בשו"ת הנדפסות סי' פו בתהילה
 התשובה, וכו"ה גם, שדהה דברים אלו.
 16 עיין מ"ש רבינו בשו"ת הנדפסות סי' פו בד"ה ועיד
 שדהה דברים אלו. 17 שו"ת ה.

18 ראה בשו"ת הנדפסות סי' קעו, ולקמן סי' קפט
 ובהערות שם.
 19 ע"י מ"מ פכ"ו מלוה ולוה הל' א. ורמב"ן ב"ב נה
 ע"א. ורשב"א ור"ן גיטין י ע"ב ובבית יוסף חו"מ סס"י
 כי בשם תשובות הרשב"א ורבי"ש ומהר"ק בענין זה.

דינא דמלכותא דינא, כפי מה שפירש רש"י זלה"ה דיני גוים, שרוצה לומר דינא דמלכותא דינא שרוצים הכללים שיהקייכו כשפטיהם להקים דתם. אע"ג דכ"ב אמרו בגמ' אי בעית אימא תני חרץ כגיטי נשים, והרמב"ם זלה"ה פסק כהאי איבעית אימא וסבר שהולק על מה שאמר דינא דמלכותא דינא. ואין להקשות היאך פסק הרב כאיבעית אימא דמשמע דליהא לדינא דמלכותא דינא והרי דינא דמלכותא דינא יתד היא שלא המוט, וגב הרמב"ם זלה"ה פסק כן, אלא שבמה שביארנו פירוש רש"י בדינא דמלכותא, שרוצה לומר דיני הגוים, זהו היו סוברים בפירוש דינא דמלכותא, שרוצה לומר שהמלכים רוצים שיתקיימו דיני אומתם. לכך אמר איבעית אימא דלעולם אין דינא דמלכותא דינא לקיים דיני הגוים, אלא דוקא במה שהוא תועלת למלכות, אבל כשאין בו תועלת למלכות אפי' שבדיניהם הוא כך, אין ללכת אהריהם ואין בזה דינא דמלכותא, זהו כפי המסקנא דאיבעית אימא. אבל לתירוץ קמא דתריץ דינא דמלכותא דינא כפי פירוש רש"י, יש להם לקהל מיורקא על מה שיסמוכו כהוא תירוצא וכפירוש רש"י. הילכך כיון שנהגו ראוי ללכת אחר מנהגם, דיח להם על מה שיסמוכו.²³

א"כ הרי ממש דומה לגדון דידן דכי היכי דבמיורקא נהגו לדון בדיני הגוים גם בקוסטנדין כן הוא. וכן זכורני כי כל רבני קוסטנדינא שהיו גאוני עולם לא יכלו למחות בידם ולבטל מנהגם. וכשהלך הרב כמוה"ר משה אלשיך זלה"ה שמעתי שרצה למחות בידם. וכן כשהלכתי אני הצעיר שנתים אחר הרב זלה"ה ג"כ תקעתי עצמי על הדבר הזה, וקצתם היו שומעים וקצתם היו מקשים ערפם כי מנהג אבותיהם בידיהם. ומה גם בענין נחלות לעולם נהגים שהבנות נוטלות חלקם מהזכרים בדיני הגוים. ודייני ישראל מקהים שיניהם ואין יכולים למחות בידם. ומה גם בוואק"ף אוול"ד הוא מנהג קדום מוקני העיר לדון בדין זה בדיני האומות. הילכך אין למחות בידם אפי' היה שלא כהלכה. ומה גם כי כבר ביארנו שהדין כן אפי' בדינינו מן הטעמים שכתבנו. וצור יש יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אמן. והדין דין אמת והכל מתוקן ומקובל וטוב. הצעיר.

אבל לעשות כהיה הירושקה שאינה עולה בדינא כהיה קיימת כיון שעולה בדיניהם זה לא נאמר דכה לו למלך בזה. אע"ג דכפי מה שכתב רש"י ז"ל²⁴ וז"ל דינא דמלכותא של הגוים עכ"ל. ובדאי דבריו צריכים הבנה מאי קאמר של גוים. דלא ייתכן שבא לשלול כלכי ישראל²⁵, אלא כשמע שכוונתו לומר, שדינא דמלכותא כקרי כה שהוא בדיני הגוים המלך חפץ בו להקים דגל תורתו. וזהו שכתב המלכותא של גוים, פירוש דיני הגוים נקראים דינא דמלכותא. וא"כ נימא נמי הכא דינא דמלכותא דינא. מכל מקום כבר אמרו שם בגמ' ²⁶ ואי בעית אימא תני חרץ כגיטי נשים, שהוא נכנס גם מתנות וכיוצא בהם. ולפום האי ואיבעית אימא לית לך דינא דמלכותא בענין דיני הגוים, אלא דוקא כשהוא דבר שהוא נוגע לחק המלכות שיש הנאה למלך הא לאו הכי לית לך בה אע"ג שהוא בדיניהם.

מכל מקום כיון שמנהג פשוט בקוסטנדינה לדון דיני ממונות על פי הערכאות, ומה גם בדיני ירוכות ונחלות הם נוהגים על פי הערכאות, הרי כתב הריב"ש ז"ל כגדון דידן בזה סי' נ"ב וז"ל: מה שכתבת שאחרך לאשה לאחר מיתת הבנות אינה כלום כיון (כיון) שהראשון ראוי ליוורשו דירושקה אין לה הפסק. זה היה אמת אם היה געשה בין יהודים מקום (מקום) שדיני דיניהם כדיני ישראל. אבל המצווה הזה היה דר במיורקא בחזקת נכרי וכן האשה באה לייירש בחזקת נכרית וכו', וגם ביהדותם היה להם לדון בדיני הגוים כי כן נהגו מעולם קהל מיורקא מרצונם וכו' עכ"ל. הרי כתב הריב"ש שגם ביהדותם היה להם לדון בדיני הגוים כי כן נהגו מעולם קהל מיורקא. כשמע שכיון שנהגו מעולם לדון בדיני הגוים ראוי ללכת אחרי דיניהם ואין למחות בידם.

ולא דמי לההיא דמהר"י קולון שנהגו להשוות הבכור לפשוט וכתב שאין ללכת אחר מנהג זה וכו', ואם כן כיצד כתב הריב"ש שראוי להם ללכת לדון בדיני הגוים כיון דבמיורקא נהגו כן מימי עולם, הרי אין ללכת אחר מנהג זה. אלא ודאי הנכון כמו שתיירצנו, באותה העיר שנהגו להשוות הבכור לפשוט נהגו כן בלא סמך אלא מעצמן, הילכך אין ללכת אחר מנהגם. אבל במיורקא שנהגו לדון בדיני האומות יש להם על מה שיסמוכו, כמו שביארנו, לדון בדיני האומות,

23 גזילה פ"ה הל' ו.
 24 רבינו פסק בזה כריב"ש, אולם עיין בכנה"ג ח"מ סי' כ' הגב"י ס"ק כ' שהביא חבל פוסקים דלא כריב"ש.
 20 גיטין י ע"ב.
 21 ע"י ר"ן נדרים כח ע"א ד"ה בטובס שכתב כן להדיא בשם החוס', וצ"ע בדברי רבינו.
 22 פכ"ו מלוה ולוה הל' א.

חלי אז מלטרף ע"ש, וכן ר"ל בהך
 דפסחים (דף ע"ט ע"ב) גבי נשים ע"ש
 בחום רק דרק אם מחלה או מלטרף
 הנשים לרוב ובלא זה לא ועיין חולין
 (דף ע"ו ע"ב) גבי עור מלטרף לכן
 כאן אם הוי רק חלי עור שלם הוה המוח
 מלטרף אם אין רובו קיים והוה כמו
 עור רוב נפסק לחלי מהני רק בפ"ע
 לא להגין על המוח ועי' מ"ש החום
 חולין (דף נ' ע"ב) גבי בה"כ והמסס
 חלי עור וחום שבת (דף ל"ו ע"א וסוכה
 דף ל"ד ע"א) ע"ש בזה, וזוה מבואר
 הך דחולין (דף נ' ע"ב) גבי רוב החילונה
 ע"ש טפח ובתוספתא פ"ג מבואר
 גדולה הוי אם יש צ' טפחים ופחות
 מזה קטנה משום דמחלה כשר רק אז
 משום טפח ופחות מעט שוב גם פחות
 מטפח יש רוב ומלמס. ונו"ש מן צב"ח
 דמהני מסיח לפי תומו בלמה גבי עב"ד
 לגלויי מהני גם בשל תורה ועי' גיטין
 (דף י"ט ע"ב) רק דשאר היסורים סבור
 הטכוס דהישראל אינו יודע הטעם
 משא"כ צב"ח, עמ"ש הרמב"ן ז"ל צמ"ה
 פ"ז דפסחים :

ע"ד הספרים יש חנושה חלקים.
 א' מקחו מכורך עם שילוח צ' רוי"כ.
 ב' רוי"כ ורבע. ג' רוי"כ וחלי. ד'.
 רוי"כ ורבע. ה'. ע"ה קאפי' מכורכים
 עם שילוחו :
 יוסף ראזין רב דפה.

סימן שיג

מש"ק ב' אייר תרפ"ט דוינסק.

[לה"ר ר' דוב בער

וואראשינסקי מורשהו].

קבלתי מכתבו [השאלה ע"ד הירוסה
 שהאחיות הנצו חלק ירושה בשוה כמו

האחים על פי דינא דמלכותא].
 והנה בודאי איי לבטל גדר ירושה
 של תורה ע"י דד"מ, ובפרט גבי
 בת וכן דבאמת עפ"י ד"ת בזה נפ"מ
 בין צ"נ לישראל דבינ בת וכן דומים
 כמ"ש רש"י יבמות (דף כ"ב ע"א)
 לד"ת, ועי' בירושלמי פ"ה דצ"ב דחכמי
 צ"נ אומרים דבת וכן שוים ועי' בשבת
 (דף קט"ו ע"ב) [דאמר ברא וברתא
 כחדא ירתון]. וידוע דזה הוה בהחלפת
 הכולרים ולכך בזה י"ל כמו הך דצ"ב
 (דף קט"ו ע"ב) אפי' נשיא כו' ע"ש
 ברשב"ס בזה, והגדר ר"ל דאני הארכתי
 צמ"א דאז צריג הוי דנין גדר דין המלך
 ועי' צ"ק (דף נ"ח ע"ב) ר"ג דדאין
 דינא דפרסאה וצ"ב (דף נ"ד ע"ב) גבי
 אריסותא דפרסאה (ודף ס"ה) דמקרבתי
 לר"ג וכ"מ בזה, וקמ"ל כאן דא"י בזה
 וה"נ כן. והגדר הארכתי בזה דזה
 מחלוקת (צ"ב דף ק"ל) אם בת במקום
 בן אין לה כלל גדר ירושת או רק דבן
 קודם, ונפ"מ היכי דהבן איי ליקח אם
 אז הבת יורשת ועי' ערכין (דף כ"ה ע"ב)
 דבת במקום בן כאחר דמי, וכן נפ"מ
 להך דצ"ק (דף ק"ח ע"ב) גבי גזל
 אביו ע"ש דהוי מחלוקת ברש"י ותוס'
 גבי לבניו או לאחיו על מה קאי ולמה
 לא נקט שם אם הוי להגזלן אחות אם
 יתן לה וכן בהך דקידושין (דף כ"א
 ע"א) גבי גואל ע"ש ברש"י דאם הקרוב
 אינו רולה אם הקרוב הקטן נמנו אם
 יש לו דין קדימה או נתבעלה הדבר
 וכ"מ בזה, ומאוד יש להאריך בזה, ולכן
 בשום אופן בזה איא לבטל ע"פ ד"ת
 הירוסה של בניס ועי' בירושלמי סוף
 שביעית דאף היכי דע"פ דין ליכא כלל
 ירושה כמו גבי גר שמת והניח בניס
 שנתגיירו עמו נז"מ אם בא להחזיר רוח
 חכמים

שאלות צפנת פנתה ותשובות

הכמים נחה קדישין (דף י"ח) גם שם
 בן קודם לכה כמו דין שלמי יע"י בתוס'
 ב"מ (דף ע"א) גבי מה דאמר אינו
 עיבד הכה מ"ב שם, אך ר"ל דלא
 נימא דיהיה כמו פכ"ס דכה וכן שיה,
 ועיקר הגדר דגבי ישראל אמרינן דהיורש
 הוא כמו עלם בגדר כרעי דאבוב
 עירובין (דף ע"ו ותוס' יבמות דף ג')
 ורשב"ס ב"ב (דף מ"ב ודף מ"ה) וכ"מ,
 ולכן בן הוי עלם, אבל גבי ב"ג ליבא
 עלם מ"ס דעלם לא משהנה, וגבי ב"ג
 יש שינוי דאם נתגייר פקע האב כמבואר
 קידושין (דף י"ז ע"ב וביבמות דף ס"ב
 ו"ה) וכ"מ בזה, לכך רק מחמת קורבא,
 ובה בן ובה שוין, וע"י ב"ב (דף ק"ו
 ודף ק"ח ע"ב וע"י כתיבתי דף ל')
 ואכמ"ל, ולכך מבואר בהוספהא ב"ק
 פ"י דגזל העכו"ס וגבצע לא מהני חזרה
 ליוורשין, משום דגבי כה"ג לריך רק
 לעלם חזרה וגבי ב"ג היורש לא עלם
 רק קורבא, עכ"פ ע"פ ד"ה רק הזכרים
 ולא מהני דדימ כלל:
 יוסף ראזין.

סימן ש"ד

עשיק י"ד אב תר"ץ דוינסק.
 ולהרב החו"ב מו"ה נח
 אברהם נאמליעב
 בראוואידווסקא.

במסכתא מנחות (דף ז') חבית
 ג"כ ר' יוחנן אמר
 אינה קדושה לחלאין ר' אלעזר אמר
 מתוך שקריבה לחלאין וכו' ופרש"י שם,
 (ובדף ח' ע"ב) ר' חגינא אמר לא זו
 קדושה בלא זו ולא זו קדושה בלא זו
 ופרש"י כל המנחות הטעונין שמן ולבונה
 אין כ"ש מוקדש אחד אלא א"כ היו שלשמן

יהד בכלי לקדש, ומקשה בגמרא ולר"ח
 עשרון למה נמשה, ופרש"י ז"ל משמן
 המשחה כדי לקדש הנחון בתוכה, הלא
 אינו מוקדש כלום, ומתקן בגמ' למנחה
 חובטא, ופרש"י ז"ל דסולה גדידא,
 ובהוס' שם ד"ה ולר"ח הימא אכתי הני
 עשרון למה נמשח דמוכה בגמ' דנמשח
 למנחה חביתין, ומנחה חביתין טעניה
 שמן ולבונה, ומתרלים משום דמתחילה
 היו מקדשין המנחה של חביתין בביסא
 עס השמן והי' גנאי בדבר להוליא לכלי
 חול אחר שנתקדשה, ולזה נמשח החלי
 עשרון, וסי"ס בתוס' שם וטעם זה אנו
 לריכין נמו לר"י דאמר דאינה קדושה
 לחלאין, דאחר שנתקדשה שלימה הי' גנאי
 להוליאה לכלי חול מכלי שרת יע"י ש:
ד"ה הרמב"ם ז"ל פי"ג מה' מעה"ק
 פוסק כר' יוחנן דאין קדושה
 לחלאין רק מביא עשרון שלם מביתו
 ומקדישו, וככ"מ שם פירש בעשרון של
 מקדש, ובפ"א מה' כלי המקדש פוסק
 דכל המדות נתקדשו ומכלי שרת הן,
 והחלי עשרון נמשח כדי לחלק בו חביתי
 כ"ג, ומעשה לכאורה יקשה על הרמב"ם
 קו' התוס' דפוסק כר"י אשר מוקדם
 נתקדש בהעשרון שלם וא"כ למה נמשח
 החלי עשרון, דכללל הוא דלא הי' נמשח
 שום כלי רק כדי שתתקדש הנחון בתוכה,
 ובט"כ לריכ"י לבוא לתירוץ התוס' משום
 דהי' גנאי בדבר להוליאה אחר שנתקדשה
 לכלי חול, וזה אי אפשר לומר לדעת
 הרמב"ם דמבוא' בפ"י מדבריו שאין חושש
 לגנאי זה, דיעיין ברמב"ם בפ"ג מה'
 מעה"ק ה"ה דפוסק דכלי בלולה לא
 היתה כלי שרת, ויעיין בכ"מ ובלח"מ
 שם אשר הרמב"ם ז"ל פוסק דהביסא
 היתה כלי חול ומילא אחר שנתקדשה
 המנחה שלימה בהעשרון של מקדש עכ"ו
 הי'

Introduction

Jewish religious law does not recognize the validity of a will. Except for unusual circumstances, one cannot arrange for his estate to be divided in a manner different from Torah law. However, by creating a conditional obligation, one can achieve the same net result as that of a will and other government laws, in a way which conforms to Torah law.

A person who writes a will should obligate himself to pay a sum of money greater than his total assets. It is stipulated that the obligation is retractable, and is not payable until one moment before death. Therefore, the obligation has absolutely no effect during one's lifetime.

If one wills his entire estate to one person, e.g. his wife, he should obligate himself to pay her a sum of money greater than his total assets. In such a case, paragraph two in the obligation form should be omitted.

If the will includes many persons, the obligation is made to the prime beneficiary, or several beneficiaries. In this case it is further stipulated that if the Torah heir(s) carry out the terms of the will and other government laws, then the obligation is null and void.

The obligation becomes effective when the form below is executed and delivered to the beneficiary or any other party (e.g. a rabbi or a Jewish attorney) who receives it on the beneficiary's behalf even without the beneficiary's knowledge.

THE OBLIGATION

I, the undersigned, hereby obligate myself to _____, effective immediately, but not payable until one minute before my death, on the condition that I do not retract this obligation at any time prior to my death. All the property, which is mine at that time, both real and personal, should serve as security for the payment of the said obligation.

I hereby stipulate that my heirs, as defined by the Torah, shall be given the option of paying the above obligation, or, in lieu thereof, of carrying out the terms as specified in my last Will and Testament and, in addition, carrying out all transfers of property upon my death which are considered "non-testamentary transfers" in accordance with the laws of the state of _____. If my Torah heirs abide by the terms of my will and aforementioned State laws, then the above obligation is null and void.

The above obligation is undertaken by a *Kinyan Sudar* in a *Bais Din Choshuv* (A proper means of transaction in an important Jewish court). The above condition(s) is (are) made in accordance with the laws of the Torah, as derived from Numbers Chapter 32.

Signed this _____, 20__ at _____